УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС

МІСІОНАР

2007
березень

Вічні обіти
Крехівська обитель
бр. Косма Лішнянський, ЧСВВ

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА....3

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА БЕРЕЗЕНЬ....5

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА КВІТЕНЬ....7

о. Діонисій ЗАВЕДЮК, ЧСВВ
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД МАРКА....8

ОФІЦІЙНО....11

Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ
ВІД ГРІХА ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ СВОБОДИ....13

о. Василій ЗІНЬКО, ЧСВВ
ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ОБМЕЖЕНІСТЬ....18

Володимир ГІЩИНСЬКИЙ
ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ВАСИЛІЯНСЬКОГО ЧИНУ В РОКИ ПАНУВАННЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ РАДЯНСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ (1939-1989)....19

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ....32

НОВИНИ. Призначено правлячого єпископа Едмонтонської єпархії УГКЦ....32

Відбувся тиждень молитов за єдність християн....33

Презентація третього підручника програми статевого виховання....33

Римо-Католицька Церква відзначила 15-річчя з дня відновлення дієцезіальних структур в Україні....33

Радіо Ватикан та Національна радіокомпанія України підписали угоду про співпрацю....34

Галицька митрополія УГКЦ готується до відзначення 200-літнього ювілею....34

У центрі Києва пройшла акція «Аборт — узаконене дітовбивство»....34

У парламенті зареєстровано нові законопроекти щодо гуманізації покарань за злочини у сфері релігії та щодо дотримання таємниці сповіді....35

с. Домініка ДАНКАНИЧ, ЧСВВ
ДОБРИЙ ПАСТИР ЖИТТЯ КЛАДЕ ЗА ВІВЦІ. ОТЕЦЬ ПАВЛО ПЕТРО ОЛЕНСЬКИЙ, ЧСВВ....36

о. Ігор ЦАР
ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ДАР ВІД БОГА....37

Ігор ДРОГОБИЦЬКИЙ
ВАСИЛІЯНИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ. РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ П. ШКРАБ'ЮКА....40

о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ
Я НІКОЛИ ТАКОЮ ЩАСЛИВОЮ НЕ БУЛА, ЯК СЬОГОДНІ....42

Ліна КОСТЕНКО
ПОЕЗІЯ. БРЕЙГЕЛЬ. «ШЛЯХ НА ГОЛГОФУ»....45

Любов ДІВЧУР
ПОЕЗІЯ. «ЯК ТИ МІГ, ЮДО?!!»....45

Леся ШТИКАЛО
ЧАЙНВОРД «ПІСТ»....46

Роман ЗАВАДОВИЧ
СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ. ІСУСОВА СЛЬОЗА....47

Ігор КІСТЕЧОК
БЛУДНИЙ СИН....50

ПІСТ — ЧАС ОСОБИСТОГО ПОКАЯННЯ

Ієромонах Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ
головний редактор

Слава Ісусу Христу!

Великий піст, який тепер переживаємо, закликає нас замислитися над відвічними правдами, над своїм життям і, що найважливіше, над фіналом нашого життя. Адже, що б ми не чинили сьогодні, яких заходів не вживали, у що б не вірили і що б не планували, невблаганно наближається день, коли земному життю прийде кінець і ми вступимо у новий етап нашого буття — у вічність.

З огляду на це, надзвичайно важливо переглянути наше ставлення до справ і процесів, які відбуваються в нашому житті. Адже, залежно від того, як проживемо свій земний вік, укладатиметься наше вічне майбутнє, як про це влучно говорить Авраам у притчі про багача і Лазаря: «Згадай, мій сину, що ти одержав твої блага за життя свого, так само, як і Лазар свої лиха. Отже тепер він тішиться тут, а ти мучишся» (Лк 16,25). Нинішня особа цілим своїм єством спрямована на те, щоб за життя отримати всі свої блага. Задля того шириться корупція і хабарництво, зради і ненависть, заздрість та обман. Особливо це видно на прикладі тих, які покликані втілювати еталон чесності і дбати за добробут інших — наших політиків найрізноманітнішого штибу. Щодня новини приносять нам свіжі вістки про нові політичні баталії в Києві, по світі, чи в регіонах. Деякі люди так переймаються тим, що не знаходять собі місця, а буває, що проклинають владу і тих, хто її уособлює!..

Сьогодні ж ми думаємо про відвічні правди. Господь сотворив світ і людину в ньому, щоб Його пізнала, любила, Йому служила і у вічності розділила з Ним Його Боже життя і вічну радість та славу. Для того, щоб осягнути цю мету, Всевишній дав людині дороговказ, щоб вона йшла шляхом, на якому завжди готовий їй допомогти. Дороговказ цей — Його святий закон, який коротко представлений у Божих заповідях. Заповіді — це Божий погляд на людське життя і Його запрошення осягнути власну мету. Немає іншого шляху для людини, ані іншої мети, як тільки та, яку вказує Господь. Ці заповіді є абсолютні і невідкличні, вони не для дискусії, а для виконання, вони не для вибраних, а для всіх. Тому кожний, хто їх не знає, чи не хоче знати, не вико-

нує або не бажає виконувати, втрачає свою мету і «даремне трудиться» (пор. Пс. 127).

Великий піст — це час покаяння, коли кожна людина аналізує сама перед собою і перед Богом, чи вона вірно виконує Божий закон, Божі заповіді. Тут не може бути якихось компромісів зі своєю совістю, або відкладення рішення на невизначене майбутнє. Ми маємо тільки один вибір: або ми з Господом і осягаємо свою мету, або ні. Також немає тут відмовки, що хтось «кається вдома, в серці», бо це самообман. Тому сьогодні кожний політик, наділений владою, повинен як звичайний мирянин прийти до Божого храму і нелукавим серцем визнати свої переступи Божого закону у святій Тайні Покаяння. І навернутися. Навернення передбачає принесення плодів, гідних покаяння.

Ми свідомі, що політики, принаймні усі, не почують цього заклику. Але ми покликані почути заклик у своєму серці до виконування Божих заповідей, щоб ревність за дім Господній нас поїдала (пор. Ів 2,17) і ми могли сміливо свідчити істину Святої Євангелії. Саме тому Великий піст — це час нашого особистого покаяння, визнання того, що ми до цього часу в багатьох речах схибили і не йшли рівною дорогою Божих заповідей. Покаяння — це не самокартання, а визнання провини, за яким наступає щире бажання змінити спосіб дотеперішнього життя, принести плоди, гідні покаяння.

Нарешті, знову повернемось до чудової притчі про багача і Лазаря. Нічого не проминає в нашому житті без наслідків. Багач здобув свої блага на землі і не зміг отримати щасливої вічності. Лазар, терплячи на землі, отримав вічне щастя на «лоні Авраама» (пор. Лк 16,22). Сьогодні багато хто думає, що так, як обманював народ чи ближніх на землі, зможе обманути Бога та Його ангелів і якось, за звичкою, «проскочити». Але так не буде. Каже Писання, що «за кожне пусте слово, яке скажуть люди, — дадуть відповідь судного дня за нього» (Мт 12,36). Тому, плекаючи здорову громадянську позицію, мужність у відстоюванні справедливості, чесність у відносинах і готовність до жертви задля добра ближніх, мусимо молитися за наше довір'я до Бога, який управляє нашими життями і пам'ятати, що навіть якщо нам щось не вдалося, не змогли осягнути тієї мети, яку собі поставили, Божі заповіді залишаються невідкличними і нам найбільше виплатиться їх виконувати. Якщо наші керманичі цього не роблять — дадуть судного дня відповідь за це. Господь Бог справедливий суддя, який за добро нагороджує, а за зло карає (друга правда віри).

МІСІОНАР
УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС

Головний редактор:
о. Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ

Редакційна колегія:
о. Йосафат ВОРОТНЯК, ЧСВВ
о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ
бр. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ
Віра АРІВ

Літературна редакція
Богдана ЩУРКО
Дизайн та комп'ютерна верстка:
Микола ЯЦКІВ

Заснований у 1897 році
Засновники — Отці Василіяни
Реєстраційне свідоцтво КВ № 5133 від 18.05.2001 р.

Передплатний індекс — 23959

Адреса редакції:
м. Львів, 79019, вул. Б. Хмельницького, 36
Святоонуфріївський монастир Отців Василіян
тел/факс: 72-46-94
e-mail: misionar@lviv.farlep.net

Підписано до друку 23.02.2007 Формат 70x100 1/16. Друк офсетний. Папір друк. № 1. Умов. друк. арк. 5,2. Умов. фарбо-відб. 5,7. Обл.-вид. арк. 5,0. Зам.

ЦІНА ДОГОВІРНА

Віддруковано з готових діапозитивів
у Жовківській друкарні видавництва
Отців Василіян «Місіонер».
80300, Львівської обл.,
м. Жовква, вул. Василіянська, 8

Передруки і переклади дозволені
за поданням джерела. Редакція
зберігає за собою право виправляти
мову і скорочувати надіслані матеріали.

© Журнал "Місіонар", 2007

МОЛИТВА ЩОДЕННОГО ПОЖЕРТВУВАННЯ ДЛЯ ЧЛЕНІВ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ

О, Божественне Серце Ісуса! У злуці з тим наміром, з яким Ти на землі віддавав славу Богові і тепер щоденно віддаєш у Пресвятій Тайні Євхаристії, жертвую Тобі через Непорочне Серце Пречистої Діви Марії усі свої молитви, справи, слова, думки й витривалість у терпіннях нинішнього дня у винагороду за всі зневаги, образи і кривди, завдані Тобі.

Жертвую їх особливо за святішого Отця Папу Римського, за святу Церкву, за навернення грішників та в усіх намірах Апостольства молитви, призначених на цей місяць і на сьогоднішній день.

Пресвяті Серця Ісуса і Марії, спомагайте святу Церкву та Україну!

Святий Йосифе, Покровителю і Заступнику приятелів Ісусового Серця, моли Бога за нас!

Святий Архангеле Михаїле, св. Миколаю, св. Володимире, св. Йосафате, Заступники України, моліть Бога за нас!

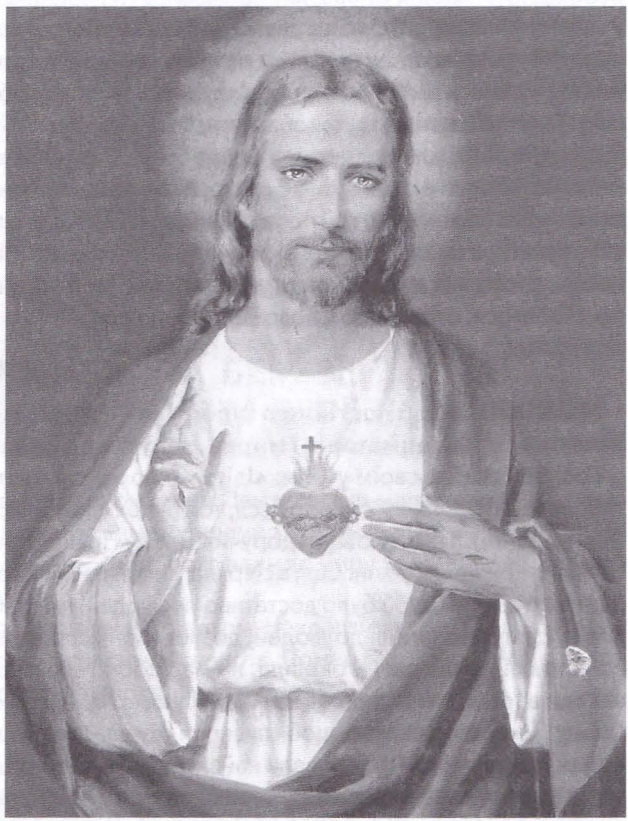

Ось Серце, що так дуже полюбило нас...

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА БЕРЕЗЕНЬ

(З благословення Святішого Отця)

ЗАГАЛЬНИЙ: Щоб Слово Боже щораз більше слухали, над ним роздумували, його любили і ним жили.

Святий апостол і євангелист Іван розпочинає Євангеліє словами: «На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог» (Ів 1,1). Господь Бог, творячи цей світ, вклав у нього свій Божественний задум, ідею, яку людині, як розумній істоті і своєму співпрацівникові, намагається відкрити. Апостол Павло говорить, що «Багаторазово і багатьма способами Бог говорив колись до батьків наших через пророків. За останніх же цих днів Він говорив до нас через

Сина» (Євр 1,1-2), своє Слово, Другу Особу Божу. Через це об'явлення ми приймаємо від нашого Сотворителя Слово про істину, про його плани і задуми і воно якнайбільше відповідає істині. Саме тому, щоб не заблукати в житті, не зробити помилки і не втратити нагороди, необхідно пізнавати Слово, яке промовляє Небесний Отець до нас, своїх дітей. Це Слово Він у своєму милосерді залишив святій Церкві, яка його досліджує, в нього заглиблюється і пояснює. Тим не менше, це не тільки не забороняє християнам пізнавати Слово Боже, читаючи Святе Письмо, а навпаки — зобов'язує його читати ще більше та уважніше, заглиблюючись у святі тексти. Важливо також збагнути, що Слово Боже — це не тільки одна з можливих версій істини, не тема для дискусій, а єдина істина, авторитетна думка Творця і Господа, яку ми можемо прийняти і тоді бути з Богом. Якщо ж не приймаємо її, то стаємо Божими противниками, бо «хто не зі Мною, той проти Мене» (Мт 12,30). Тому Слово Боже ми покликані слухати і виконувати, а також його полюбити як Слово, яке найбільше відповідає нашим прагненням і добру, а тому могли своє життя укладати так, щоб воно найбільше відповідало Божому задуму. Молімося, отож, щоб Слово Боже було предметом зацікавлення, любові та керівництва для життя.

МІСІЙНИЙ: Щоб постійною турботою пастирів молодих Церков було формування катехизаторів, аніматорів і мирян, залучених у євангельське служіння.

Господь сказав своїм учням: «Ідіть же по всьому світу і проповідуйте Євангелію всякому творінню. Хто увірує й охреститься, той буде спасенний; а хто не увірує, той буде осуджений» (Мк 16,15-16). Тими словами доручив Добру Новину проповідувати, пояснювати, поглиблювати для кожної людини. Свята Церква, виконуючи цей виразний наказ Господній, покликана перейнятися тим, щоб було достатньо тих людей, які зуміють фахово, мудро і лагідно донести істину святої Євангелії до людей, до яких вона спрямована. Особливо це необхідно там, де Христова Церква ще не окріпла, не має достатньо міцних структур, семінарій, навчальних закладів тощо, як наприклад на Африканському континенті, в деяких країнах Азії, Близького Сходу. Тому так важливо, щоб єпископи і душпастирі в цих спільнотах передавали свої знання іншим і таким чином формували найактивнішу частину Церкви: катехитів, тих, хто готуватиме до хрещення ще неохрещених, чи закріплюватиме віру через катехитичні науки у новоохрещених; аніматорів, тобто організаторів, які вмітимуть організовувати життя на парафії та у спільнотах, творити нові побожні товариства та їх провадити, відвідувати хворих, потребуючих, завжди підтримуючи на дусі тих, хто в сумнівах; звичайних мирян, які своєю поведінкою, активною участю в житті спільноти та суспільства будуть давати добрий приклад християнського життя, а при потребі зможуть посвідчити свою віру словом, ділом, або включитися у працю, якої на той момент найбільше потребує Церква. Тому молімося за неокріплі, молоді церкви, щоб вони змогли кожна у своїх обставинах гідно організувати церковне життя і більше залучали до нього мирян.

МІСЦЕВИЙ: Щоб у кожній українській родині терплячий Христос був найвиразнішим прикладом для наслідування.

Христос Господь, ідучи на муки і смерть, терплячи і боліючи, свідомо вибирав цей шлях, тому що такою була воля Небесного Отця, так могла виявитись найбільша любов Бога до людини: «Тепер стривожилась душа моя, — і що мені казати? Спаси мене, Отче, від цієї години? Але на те ж я і прийшов — на цю годину!» (Ів 12,27) Під час Великого посту, роздуму-

ючи про терпіння Христові, намагаймося зрозуміти, що саме через терпіння і смерть Христос найбільше виявив нам Божу природу: Бог сам воліє перетерпіти найбільші знущання і смерть, щоб дарувати життя людині — «Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає» (Ів 15,13). Українці, живучи в родинах, перебувають під постійним пригніченням через політичні та побутові негаразди, а ще внаслідок багаторічного комуністичного панування, яке залишило відбиток матеріалістичного світогляду серед нашого народу. Тому родина замість того, щоб бути осередком спокою і твердинею взаєморозуміння і підтримки часто перетворюється у місце постійних конфліктів та недовір'я. Все це стається насамперед через недовір'я до Божої волі, а відтак через панічний страх перед будь-яким терпінням. Але ж, коли ми терпеливо переносимо терпіння, то якнайбільше виявляємо свою любов до Бога, своїх рідних, до ближніх. Тому нехай під час Великого посту Христос, який свідомо йде на страждання задля любові, буде в усіх українських родинах найвиразнішим прикладом для наслідування!

ПОКРОВИТЕЛЬ НА БЕРЕЗЕНЬ СВЯТИЙ СОФРОНІЙ (24 БЕРЕЗНЯ)

СВЯТИЙ СОФРОНІЙ жив у VI ст. в сирійському місті Дамаску. Він відвідував різні монастирі, де познайомився зі славними пустельниками, зокрема з Іваном Мосхом, який став йому добрим учителем і побратимом. Разом вони подорожували по Сирії та Малій Азії. В Єгипті 580 року Софроній постригся в ченці.

У 634 році його було обрано Єрусалимським патріархом. Невдовзі він скликав до Єрусалима всіх єпископів на Синод, який осудив єресь монотелітів. Помер 638 року в Олександрії, залишивши у спадщину життєписи святих, синодальний лист і пісні.

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА КВІТЕНЬ

Загальний: Щоб кожний християнин, просвічений Святим Духом і під Його проводом відповідав із натхненням і вірністю на загальний заклик до святості.

Місійний: Щоб зростала кількість священичих і чернечих покликань в Північній Америці та країнах Тихого Океану, аби належним чином відповісти на пастирські й місійні потреби цих народів.

Місцевий: Щоб вірні вміли виявляти свою любов не тільки подарунками, а й терпеливістю до оточуючих.

ПОКРОВИТЕЛЬ НА КВІТЕНЬ СВЯТИЙ СТЕФАН ЧУДОТВОРЕЦЬ (10 КВІТНЯ)

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД МАРКА

о. Діонисій ЗАВЕДЮК, ЧСВВ
Крехів

Євангеліє від Марка найкоротше за розміром з-поміж усіх чотирьох. Довгі століття воно залишалося ніби в тіні двох інших синоптичних Євангелій, від Матея і від Луки. Адже майже всі розповіді Марка знаходяться і в цих двох, які перевищують його чи то багатством матеріалу, чи красою стилю. Марко не був з числа Дванадцяти Апостолів, могло здаватися, що його свідчення не заслуговує на більшу увагу, ніж Євангелія від Матея. Вислови деяких авторитетних церковних письменників також не сприяли належній оцінці другого Євангелія. Ось, для прикладу, два з них.

Климент Олександрійський, твір якого цитує Євсевій з Кесарії у своїй «Церковній історії» (VI,14,5-7), повідомляє: «Спочатку були написані Євангелія, що містять родоводи. А Євангеліє від Марка постало за таких обставин: коли Петро у Римі прилюдно голосив Боже Слово і проповідував Євангеліє в Дусі, багато його слухачів звернулося до Марка, який віддавна супроводжував Петра і пам'ятав його слова, щоб він записав те, що той говорив. Марко зробив так і подав Євангеліє тим, які його про це просили. Коли Петро про те дізнався, не сказав нічого: ні не заборонив цього, ні не заохотив».

За думкою святого Августина, висловленою у його книзі «Про згідність авторів Євангелій» (I,2,4), Марко при написанні свого твору ішов вірно за Євангелієм від Матея, скорочуючи його. Такий погляд, хоч суперечить традиції про залежність другого Євангелія від катехизи апостола Петра, перетривав віки.

Щойно від 30-х років минулого століття бере свій початок переоцінка ставлення до Маркового Євангелія. Було виявлено багато ознак первинності цього твору стосовно творів Матея і Луки. Багато дослідників є тієї думки, що саме автор другого Євангелія і є творцем літературного жанру «євангеліє», який до постання цього твору не існував взагалі.

Дана стаття не може дати відповідей на всі запитання, пов'язані з Євангелієм від Марка. У ній будуть порушені лише деякі з них, які могли б допомогти у більш плідному читанні цього Євангелія та кращому осмисленні його змісту.

Дані про автора у самому Євангелії

Про ім'я автора книги у наш час можна дізнатися з її титульної сторінки, деякі відомості про нього можуть міститися у самому творі, а ще джерелом інформації, у випадку анонімного твору, може служити свідчення людей, які знають, хто його автор. Подібно і з творами сивої давнини, хоч тоді частішими були випадки чи анонімності (написання твору без подання імені автора), чи псевдонімії (подання твору під чужим іменем).

Автором другого з канонічних Євангелій християнська традиція від найдавніших часів одностайно вважає Марка. Чи є для цього підстави у самому творі та які саме?

Заголовок «Євангеліє від Марка» не є, очевидно, авторського походження, а доданий для відрізнення цього Євангелія від інших. Коли доданий? Досить швидко, як тільки поодинокі Євангелія були зібрані в один канон. Що ж до справжнього заголовка цього твору, то перші його слова: «Початок Євангелія Ісуса Христа, Сина Божого», — заповідають і характеризують зміст цілості, хоч у давнину назви книги могло не бути взагалі.

У самому другому Євангелії, на відміну від двох останніх (пор. Лк 1,1-4; Йо 21,24), автор не подає виразно якихось відомостей про себе, ні не є присутній як дійова особа. Усе, що мож-

на про нього дізнатися, виводиться з дослідження характеру його мови, літературного стилю, способу представлення подій. Є тільки один епізод, який будить запитання: згадка про невідомого юнака, загорнутого в покривало, який продовжував іти за ув'язненим Ісусом, коли всі учні уже повтікали, але і сам, покинувши покривало, змушений був утекти (Мр 14,51-52). Чому ця обставина, про яку не згадують інші євангелисти, була для автора другого Євангелія гідна відзначення? Тут можливі різні відповіді, і та, що це був сам автор, — не єдина.

Інші свідчення про автора

Марко, якому приписують авторство другого Євангелія, — достатньо відома особа у первісній Церкві. У Діяннях Апостолів постає він як Йоан, званий Марком, син заможної християнки Марії з Єрусалиму, в домі якої збиралися Христові учні та і сам апостол Петро був звичним гостем (Ді 12,12). У посланні до Колосян (4,10) Марко названий племінником Варнави (див. Ді 4,36; 9,27; 11,22-26), тож не дивно, що він став супутником Варнави і Савла (Павла) у їхній подорожі до Антіохії і на Кіпр (Ді 12,15; 15,37). За тодішнім поширеним звичаєм, мав подвійне ім'я, одне єврейське, друге римське: міг називатися і Йоаном (як у Ді 13,5.13), і Марком (Ді 15,35). Хоч він не оправдав сподівань апостола Павла під час їх першої з Варнавою місійної подорожі, бо покинув їх і повернувся в Єрусалим (Ді 13,13), і через нього Варнава і Павло розсталися (Ді 15,39), по роках знаходимо Марка як одного з Павлових співробітників у проповідуванні Євангелія (Флм 24; Кол 4,10-11; 2 Тим 4,11). Крім того, бачимо Марка у Римі (тогочасному «Вавілоні») як співробітника апостола Петра, який називає його «своїм сином» (1 Пт 5,13), можливо як того, якого охрестив.

У творах Нового Завіту немає ніде згадки, що саме Марко написав Євангеліє, розповідь про життя Ісуса Христа, але про це численно й одностайно свідчать ранньохристиянські автори. Найстарший з них — Папій, єпископ Ієраполя в Малій Азії, у першій третині II століття, що його свідчення передав у своїй «Церковній історії» Євсевій з Кесарії (III,39,15). Згідно з цим повідомленням, Марко був перекладачем Петра, і записав вірно, хоч не за порядком (подій), усе, що запам'ятав з його слів про те, що Господь сказав і зробив. Сам він не був слухачем Господа Ісуса, ні не ходив за ним, але був пізніше супутником Петра. Папій звертає увагу на те, що Марко представив описані події так, як почув про них від Петра, а той навчав, керуючись потребою слухачів, і не завжди розповідав у тому порядку, в якому ці події сталися. Як випливає з контексту повідомлення, Папій хотів пояснити, чому порядок подій в Євангелії від Марка у дечому відрізняється від Матеєвого. Крім того, цінним є ствердження, що Марко «старався про те тільки, щоб нічого не проминути з того, що чув, і щоб не написати ніякої неправди». Ці слова запевняють, що у творі Марка міститься навчання Петра, одного з найближчих Ісусових учнів, свідка Його слів і вчинків.

■ *Святий ЮСТИН, мученик II ст.*

Св. мученик Юстин у середині II ст., наводячи одне місце з Євангелія від Марка, каже, що воно записане у «споминах» Петра; очевидно, є тієї думки, що Марко був учнем і наче секретарем Петра. Натомість св. Іриней близько року 180 в одному зі своїх творів називає Марка «перекладачем» Петра. Важливим тут

є і вищеподане свідчення Климента з Олександрії (близько 200 р.) про обставини написання Маркового твору. Інші письменники були залежні у своїх висновках про автора другого Євангелія від цих, а водночас усі стверджують існування одностайного переконання щодо цього в первісній Церкві.

Зі сказаного вище напрошується висновок: Марко був ще, мабуть, юнаком, коли жив і проповідував Ісус Христос, крім того, міг бути свідком лише тих подій, що сталися в Єрусалимі, де проживав з матір'ю. З часом був задіяний, за сприянням Варнави, у місійній діяльності першої християнської спільноти, співпрацював у різний час з апостолами Павлом і Петром. Хоч сам не був безпосереднім учнем Ісуса, перейняв відомості про Нього з апостольського переказу, із зізнань очевидців. Важко повірити, що Церква відстоювала би походження другого Євангелія з руки Марка, який не був безпосереднім свідком описаних подій, коли б він насправді не був його автором.

Адресати Євангелія від Марка

Серед творів Климента з Олександрії збереглося пояснення слів 1-го Послання Петра 5,13 такого змісту: «У той час, як Петро прилюдно проповідував Євангеліє в Римі у присутності деяких офіцерів кесаря та проголошував багато свідоцтв Христових, Марко, товариш Петра, на їх прохання, — аби мали на письмі те, що було їм сповіщене з навчання, проповідуваного Петром, — написав Євангеліє, яке називають Євангелієм від Марка». Ці слова доповнюють уже наведене вище свідчення Климента про обставини повстання Євангелія від Марка. З ними згоджується і повідомлення апостола Павла про християн у найближчому оточенні імператора: згадка про преторію (Флп 1,13) та про домашніх кесаря (Флп 4,22) вказує на те, що деякі з представників цісарської адміністрації були християнами уже на початку 60-х років, ще за життя апостолів Павла і Петра.

■ *ІСУС виганяє торговців з храму*

Уважний аналіз Євангелія від Марка також веде до висновку, що написане воно для християн не юдейського походження. Тут і там в Євангелії можна спостерегти знаки запрошення до віри в Ісуса Христа виходців із поган, а деколи навіть бачення поган в упривілейованому становищі щодо цієї віри. Ось кілька прикладів.

У другому Євангелії подано випадки діяльності Ісуса поза межами Палестини. Такі описи, як порятунок доньки жінки-сирофінікійки, що прийшла з околиць Тиру (Мр 7,24-30), зцілення глухонімого в околиці Десятимістя (Мр 7,31-37), друге розмноження хліба (Мр 8,1-9), вказують на те, що Євангеліє спрямоване і до поган, хоч у другу чергу, після юдеїв (пор. 7,27-28). В епізоді ж вигнання торговців з храму (Мр 11,15-29) Ісус проголошує дім Божий, згідно з пророцтвом Іс 56,7, домом молитви «для всіх народів»; ці останні слова відсутні в інших Євангеліях. У той час як юдеї не знають, ким є Ісус, і навіть найближчі учні ще не до кінця збагнули його гідність (пор. Мр 8,27-29.30-32; 12,35-37), з уст сотника-поганина під хрестом лине ісповідь віри: «Чоловік цей справді був Син Божий» (Мр 15,39). А Симон з Кирени допомагає нести Ісусові хрест (Мр 15,21).

Якби Марко писав для юдеїв, не пояснював би юдейських звичаїв та не вияснював би змісту арамейських слів. Тим часом пояснює звичай умивання рук та посуду (7,1-5), уникає

подробиць, зрозумілих лише юдеям (пор. Мр 12,38 та Мт 23,5б), перекладає арамійські терміни (3,17; 5,41; 7,11.34 та ін.). Відносно мало цитує Старий Завіт, а якщо цитує — звичайно з грецького перекладу.

Марко використовує слова, запозичені з латини, як «легіон» (5,9.15), «динарій» (6,37, 12,15; 14,5); «кодрант» (12,42); «преторія» (15,16) та деякі інші. Може це бути знаком, що пише для римлян. Згадка про синів Симона Киринея, Олександра та Руфа, яку знаходимо лише у Марка, може вказувати на те, що вони були відомі адресатам. Якщо так, то відомість про римського християнина Руфа в Посланні до Римлян апостола Павла (16,13) є ще одним підтвердженням того, що Євангеліє було адресоване християнській громаді міста Рима.

Марко не так старається подати аргументи з Старого Завіту на підтвердження божества Ісуса Христа, як представити Його як творця чудес, якому слухняні стихії (Мр 4,41) та злі духи (Мр 1,27), як всевладного Сина Божого (Мр 1,1.24; 3,11; 15,39).

Місце і час написання

Якщо адресати Євангелія від Марка — римляни, логічно згодитися з даними традиції, яка пов'язує діяльність Марка з Римом. Немає якихось серйозних аргументів, які б могли цьому заперечити, навпаки багато даних промовляє за таким розумінням.

Коли ж було написане це Євангеліє? Св. Іриней подає, що після смерті апостолів Петра і Павла. Якщо смерть Петра настала у 64 році, а саме таку дату найчастіше подають за більш певну, то Євангеліє було написане не раніше, ніж у 64 році. Таким чином, якщо прийняти Рим як місце постання твору, можна зрозуміти, чому так багато місця у ньому займає заклик до вірності Христові, до чуйності, до терпеливого несення хреста. Адже читачі — адресати твору — уже зазнали скорбот за Неронового переслідування християн.

Про найпізнішу можливу дату постання Євангелії від Марка роблять висновок, аналізуючи представлений у ній та в інших Євангеліях опис знищення Єрусалиму. Марко (13,1-27) не подає подробиць цих подій, так виразно, як Матей і Лука, мабуть вони ще не здійснилися. У такий спосіб, можна вважати, що Євангеліє від Марка постало в Римі десь між 64 та 70 роками.

(закінчення у наступному числі)

ОФІЦІЙНО

ЗВЕРНЕННЯ КИЄВО-ГАЛИЦЬКОГО ВЕРХОВНОГО АРХИЄПИСКОПСТВА УГКЦ ПРО ПОЧАТОК АКЦІЇ «РУХ ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ ЖИТТЯ»

Дорогі у Христі Браття й Сестри!

Вже довший час Митрополичий Синод нашої Церкви, за підтримки Комісії для душпастирства охорони здоров'я, готував акцію «Рух за тверезість життя». Оцим листом від імени всіх Владик бажаю звернутись до вас, дорогі у Христі Брати й Сестри, щоб із початком благословенного часу Святого Великого посту ми розпочали цю акцію в нашій Церкві.

Акція «Рух за тверезість життя», яка водночас є протидією залежності від алкоголю, — дуже масштабна й важлива. Йдеться про фізичне та духовне здоров'я людей, ввірених нашій опіці, а також багатьох поза нашою паствою. Наша Церква вже не перший раз здійснює таку акцію. У другій половині XIX століття пияцтво трагічно поширилося в Україні й руйнувало наш нарід, особливо села.

За ініціативою митрополита Йосифа Сембратовича почалась велика акція боротьби за тверезість і проти пияцтва. Вона тривала довгий час і виявилася надзвичайно успішною, бо звільнила вірних нашої Церкви від шкідливих звичок та призвела до розквіту церковного життя, економічного добробуту й високого рівня національної свідомості. У тому великому процесі провідну роль відіграло духовенство, яке своєю проповіддю й прикладом життя стало провідником народу. У XX столітті — спершу в Східній та Центральній Україні, а після Другої світової війни — по всій нашій Батьківщині — ворожа нашому народові влада знову свідомо споювала нарід: бракувало хліба, але ніколи не бракувало горілки! Великі надбання першої половини XX століття були знищені різноманітними заходами безбожницької влади, серед яких було цілеспрямоване доведення людей до масового непогамованого вживання алкоголю. Через хитрощі можновладців воно стало пристойним, майже обов'язковим елементом тодішньої культури.

Таке явище є й сьогодні дуже поширеним. Це підтверджують статистичні дані, а ще більше — наш щоденний побут. Від жахливих наслідків надмірного вживання алкоголю для окремих людей, родин і громад потерпає все суспільство. Жертвами стали ми всі, навіть ті, хто взагалі не вживає алкоголю.

У нашому народі віддавна існує побожний звичай відмови від вживання алкоголю на час Великого посту. Варто також не забувати про те, що цілковита відмова від алкогольних напоїв є похвальною вершиною самоопанування, а у випадку хронічного захворювання на алкоголізм — єдиним способом порятунку від загибелі. Тож особам, які прагнуть тимчасово чи назавжди відмовитись від алкоголю, радимо скріплювати цей благий намір особливим церковним благословенням на підставі публічно чи приватно складеної обітниці. Така обітниця перед Господом є виявом надії на Нього та актом глибокої віри; Він же ніколи не полишає тих, хто на Нього уповає.

Хочу підкреслити, що наша акція не є боротьбою суто «проти» вживання алкоголю; наша мета — виховати вільних, тверезомислячих людей, справді і вповні вільних та відповідальних за себе, таких, якими Господь Бог нас сотворив. Бажаємо виплекати в нашому народі християнську культуру застілля, яка ґрунтуватиметься на пошані й любові до ближнього та до своєї власної особи. Отже, ми прагнемо діяти не так у дусі поборювання, як радше в дусі виховання членів нашої Церкви, а головно молоді, на засадах тверезости життя. Від Ваших священиків, Браття й Сестри, ви отримаєте заохоту до тверезости, а від лікарів, психологів і спеціально підготовлених людей — практичні вказівки про те, як оберегтися від цього трагічного стану душі й тіла, а хто вже потрапив у залежність — де шукати порятунку. Існує чимало установ, де можна з оправданою надією знайти допомогу.

Час прийшов! Тож словами поета кажу вам:

Нумо до праці, брати!
Годі лякатись! За діло святеє
Сміло ми будемо йти!
Праця єдина нам шлях уторує,
Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і долі прямує:
Нумо до праці мерщій!

Б. Грінченко

Це заклик світської людини — справжнього патріота, але ми — і цим я хочу закінчити моє звернення до Вас — маємо в руках ще сильнішу зброю — молитву. Успіх всієї нашої акції, такої важливої і потрібної для нашого суспільства, залежить від того, як свідомо ми віддамо її в руки Всевишнього.

Благословення Господнє на Вас!

+ЛЮБОМИР,

від імени Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ

ВІД ГРІХА ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ СВОБОДИ

бр. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ

«Одне є тільки нещастя — гріх.
І над його наслідками нам треба часто роздумувати»
(св. Іван Золотоустий).

Природа гріха

Гріх... Як часто нам доводиться чути в житті це насторожливе слово, особливо зі Св. Письма, вуст духовенства. Та чи задумувались ми хоч раз над його суттю, походженням — над тим злом, яке він у собі таїть та несе? Поміркуймо над цим, адже гріх є нищителем усіх.

Як говорять у світі, впасти у гріх — це, безперечно, річ людська, а от уже в ньому довший час перебувати, не маючи жодного бажання устати, є від нечистого. Знаємо, що гріх — це трагізм особистого вибору. Він — руйнівне зло, смерть, брак любові до Бога та до ближніх тощо. Далеко не повний перелік цього згубного явища на духовній площині. Приближаючись до пропасті гріха, людина віддаляється, звісно, від своєї головної мети — небесних висот, немовби не бажала потім оглядати в узвишші лице в лице свого Творця, Який нею невтомно піклується. «Гріх, — як стверджує переконливо св. Василій Великий, — це недуга душі! Він — смерть безсмертної душі! Гріх заслуговує на те, щоб над ним постійно плакати й сумувати. Через нього нехай проливається кожна сльоза, через нього нехай раз у раз твоя душа зітхає...».

Якщо вдумливо читати біблійні тексти, то можна у Св. Писанні зауважити наявний зв'язок між гріхом та смертю, де останню варто насамперед сприймати як смерть внутрішню, смерть духа та його єднання з Господом Богом. Отож, бачимо, що гріх безкомпромісно призводить до духовного самогубства. Його рабство є чи не найважче. Візантійська цариця Євдокія, між іншим, мовила колись про св. Івана Золотоустого таке: «Ця людина не боїться нічого, крім гріха». Подібно характеризували християни св. Василія Великого. Тому маємо, ясна річ, з кого брати приклад у життєвій мандрівці. Святих не бракувало й не бракуватиме.

Протягом усього свого земного життя можна тут блукати темними гріховними нетрями, так і не побачивши ніколи правдивого небесного світла, що лине згори і яким є Всевишній, хоч вибір залишається за кожним зокрема. Не всі можуть або навіть не прагнуть збагнути ту правду, що всякий гріх — безсердечний ворог людини, творіння Божого. За висловом св. Бонавентури, тяжкий гріх — це злодій, який краде скарб освячуючої ласки. Це, як говорив св. Августин, мотузок, усуканий самим собою; тим мотузком нечистий в'яже твої руки й ноги... Щасливе життя, яке нам дарує Господь, він робить, без сумніву, нещасливим і є також образою Господа Бога. Запитаймо себе: як же можна не ображати своїх ближніх, коли ми ображаємо тяжко Того, Хто нас завжди любить і чекає на зустріч із Ним? Звичайно, люди полюбляють частенько себе в подібних багатьох речах оправдувати, зате таке безчинство, згідно з

■ *Первородний гріх*

євангельським незмінним радикалізмом, у жодний спосіб не толерується: Господній закон даний для всіх, як у цивілізованих державах — державний.

«Грішна людина живе жадобою й не дбає про правду, не задумується над непевністю, несталістю життя, забуваючи про непідкупність і неминучість смерті», — писав, як довідуємось, св. Антоній Великий. Гріх — теж непослух Володареві володарів, вияв гордині. Гріх проти Бога, як уже мовилося вище, спричинює гріх проти ближнього. Якщо маємо намір поважати інших, не чинити їм кривди, а чинимо, натомість, кривду Господеві, то тим самим себе лише обманюємо. Так ніколи не збудуємо щастя вже тут на землі, адже справжнє тривке щастя будуємо тільки любов'ю до нашого Творця та ближніх. А гріх його безпощадно знищує, подібно до ядерної зброї. «Гріх, — як каже св. Єфрем Сирійський, відомий як великий учитель, проповідник, поет, пояснювач Святого Письма й оборонець Христової віри, — це смертельна отрута... Гріх блукає у темряві і тікає від світла. Бо якщо б він показався на світло, то кожний тікав би від нього. Гріх ходить у мряці і здригається від найменшого руху. Хто чинить гріх, той боїться навіть свого власного голосу».

Як бачимо знову з усього, гріх суперечить добру людини, її чистому сумлінню. Він є також провиною проти правди — заперечує дійсний стан справ. Суперечить, безумовно, розумові, тому що саме ним ми пізнаємо істину. Його корінь є, за Біблією, в серці людини. Через гріх людська особа вчиняє насилля над власною совістю, а Спаситель хоче бачити її незаплямованою — з її криниці мають черпати життєву наснагу інші, особливо ті, які є біля нас. «Утікай від гріха, немов від гадюки, бо як підійдеш — то він тебе вкусить; його ж бо зуби — левині зуби, які занапащують душі людські» (Сир. 21, 2). А святий Василій Великий, писав, до речі, що «праведний, який потрапляє у смертельний гріх, схожий на купця, що везе кораблем величезні маєтки, а при самому березі корабель потопає...».

■ *Бог покликав чоловіка і спитав його: «Де ти?»*

Упадок наших прародичів

Як голосить Святе Письмо, сумна історія гріха починається вже від самого початку створення, і Господь Бог не раз допускає зло для досягнення певної мети. Спершу збунтувалися проти Творця ті ангели, які виявили Богові явний непослух, ставши через вороже ставлення невірними створіннями, — дияволами чи демонами. Їхній гріх гордості знищив давню ласку в очах Всевишнього. Вони вибрали зло, ставши джерелами прерізних гидких спокус для нас, людей... Зміст особистого гріха наших прабатьків Адама і Єви становила також гордість, яку було знову втілено в безпосередній непослух Богові... Вони спокусилися на знання добра і зла. Наші прародичі не виконали Божої заповіді, вчинивши добровільно гріх, наслідки котрого — плачевні, порушили ту міцну гармонію, яку благословив Творець. Не одне покоління зачепив той первородний гріх...

Про те жахливе гріхопадіння людських прародичів розмірковувало чимало Господніх угодників. Наприклад, св. Микола Кавасила, твори якого безпосередньо стосуються духовного життя, твердив, що в падінні відстань, що відділяє людську природу від Божества, набула трагічних масштабів. Саме людина дала, згідно з ним, гріхові існування та життя,

■ *Вигнання з Раю*

оскільки сам гріх не має істотного буття. Гріховні дії (бажання і їх задоволення через гріх, пристрасті і їх насичення через плотську насолоду), що повторюються, створюють постійну зміну зовнішніх подій і внутрішніх переживань, справляючи відчуття життя, по суті є нічим іншим як прикриттям відсутності дійсного буття. Це, як зазначає святий, — духовна смерть. Адам став природним «зразком» для своїх нащадків. Гріх, мов друге єство, покриває тепер людину своєю пітьмою... А справжня природа людини є в її бутті на Божу подобу, а точніше, в її бутті з Христом і у Христі.

Крім нього, до цієї реальності теж звертався і св. Макарій Великий (Єгипетський). Відомо, що він народився близько 300 року в Єгипті. У свої молоді літа він пас худобу. Особливо цікавий той факт із його життя, що, будучи малим хлопчиною, забрався якось з дітьми до чужого саду, вирвавши собі крадькома кілька фіг і одну з них з'їв. Відтак, коли навернувся до Всевишнього, до самого кінця земного життя оплакував учинений гріх... Завдяки його бесідам, настановам про християнське життя можна побачити, що він неодноразово поринає думкою до початків людства. Також зображає й те, в якому світлому стані була перша людина до скоєння гріха. А робить це все для того, щоб ще темнішим видавався і без того темний образ грішної душі, котрий описано у абсолютно неприваблива рисах... Через таке порівняння робиться, безсумнівно, очевидною безмежна Господня милість, котра явилась людству у жаданому спасінні внаслідок воплочення Ісуса Христа, Єдинородного Божого Сина та благодаті Пресвятого Духа.

Коли св. Макарій Великий порівнює світлий первісний стан людини та темний стан людини, яка згрішила, то підкреслює: «...до гріха люди були облечені Божою славою... Адам, доки тримався заповіді, був другом Божим і з Богом перебував у Раю. В Адамові перебувало Слово, і мав він у собі Духа Божого...» Далі продовжує: «Того й домагався ворог, аби Адамовим переступом уразити й потьмарити внутрішнього чоловіка, могутній ум, який бачив Бога. Очі людини, коли їм стали недоступними небесні блага, прозріли для пороків і пристрастей...».

Сумнозвісні Адам і Єва не бажали бути залежними від Того, Хто їх створив, ними піклувався... Особисті стосунки із Господом стали спотвореними. Звичайно, дружба з Богом — найкраща, та вони цього по-справжньому тоді не усвідомлювали. Первісне довір'я до Творця швидко занепало. Спокусливий змій-диявол не спав... Тож став через своє втручання в долю людських сотворінь емблемою магів-чаклунів, теж символом тих, хто вважає, що має владу над таємницями природи. До початку гріха та упадку людини причетний, отже, нечистий дух, який, послуговуючись плащиком брехні, піддав сумніву правдиве Господнє Слово, Божу вірність та доброзичливість... Тому його нашептам ніколи не треба вірити, якщо хочемо бути в єдності з Добром-Богом, а не навпаки.

Важкі наслідки гріхопадіння

Перші чоловік і жінка, безперечно, припустилися великої помилки. Вони піддалися диявольській спокусі. Не раз і нас у житті оточують спокуси, і ми виглядаємо перед їхніми нападами безсилими. Проте мусимо пам'ятати, що Він є наш Творець, Опікун, люблячий

Батько, щоб над нами, подібно до наших прародичів, не запанували непослух, бунт, гордість... Св. Теодор Студит мовить: «Чи ви не знаєте, що зробив гріх? Чи не він привів на світ смерть? Чи не він знищив землю? Чи не він наповняє вселенну цвинтарями і гробами від віків аж по сьогодні?... Він спричинив вічні муки. Він запалив невгасимий пекельний вогонь... Він і людину, що була в почесті, зробив подібною до нерозумних тварин...».

Через первородний гріх притьмом змінились стосунки між людиною і її Творцем. Адам і Єва, які раніше втішалися Божою присутністю, тепер сховалися в соромі від Бога серед дерев Едемського саду. Часто так поступають ті, хто віддаляється від Світла, перебуваючи в темряві гріха, його холодній в'язниці і не хотячи заодно зустрітись із Всевишнім віч-на-віч. Порушення Господньої вказівки викликало стан дисгармонії в усьому земному. Гріх став унаслідок цієї трагедії творенням себе самого та світу без Господа Бога. Чимало завдав людині ран гріх її прабатьків. Він приніс у людський світ як тілесні рани, так і духовні — різні хвороби, фізичні терпіння, смерть, а також пошкодив розум, волю, почуття... Гріх-тиран позбавив душу людини небесних скарбів, скинув з неї туніку Божої ласки-благодаті. Найстрашніший наслідок вчиненого гріха — це терпіння та смерть на хресті нашого Божественного Спасителя. Його брутально, як знаємо, закатували гріхи грішного людського роду, котрих годі порахувати, хоч би які знання мав, для прикладу, з математики. Посів гріха жалюгідний. Своє жахливе диявольське обличчя згубний гріх показав усім на горі Голготі. В одних тоді воно викликало відразу, так що неможливо було на нього дивитись, а інших повело за собою поза гору... «Лукавий князь — цар тьми — спочатку полонив людину, відтак зодягнув її душу темрявою, як одягають чоловіка, щоб оголосити його царем, у царські шати, аби від голови до ніг носив на собі все царське. Так лукавий князь покрив душу гріхом, усю її природу, і цілу її опоганив, узяв у полон до свого царства, не залишивши вільним у ній жодного її члена від своєї влади: ні помислів, ні розуму, ні тіла, але зодягнув її в тогу темряви...»(св. Макарій Великий).

■ *Знищення Содому та Гомори*

Перший гріх зловив людство, неначе рибальська сітка рибу у широкому морі, знищив райську втіху, спалив Содом та Гомору, довів Каїна до жорстокого вбивства свого брата Авеля. І зараз він призводить тут до вбивств, неморальностей, безбожництва, ідолопоклонства, сект, чародійств, абортів, війн, ворожих міжусобиць... Також бунту проти Бога, стараючись відібрати в нас єдиний безцінний паспорт до небесної країни — ласку Всевишнього, якого не можна, безумовно, підробити. Душа, яка спіймана в лабети тяжкого гріха і втікає від щирого покаяння перед Богом, загороджує собі тим самим вхід до небесних палат, є для себе катом... Справжнє розкаяння, свята Сповідь виводять кволих грішників на світлу дорогу, котра не провадить у нікуди, а веде до нашої висотної батьківщини, де царюють вічно радість, мир, щастя в Бозі...

Переконуємося, що первородний гріх позбавив людину всіх її надприродних дарів, ослабив людську природу, та не зробив її повністю поганою. Господь наш Ісус Христос вивів нас сміливо на волю з гріховної неволі,

■ ...духовні рани

давши радо напитись спраглим живої води. Його святительське Слово обійняло ніжно весь християнський світ, скрізь зарясніло. Невичерпним світлом Ісусових слів вмиваються на землі численні вірні. У Христі безсмертні душі знаходять упевнено свій порятунок, віддаляючись від злобного гріха. Наближаються до чесноти, котра, певна річ, аж ніяк не може бути йому за брата. «Нема зла, крім гріха. І нема добра, крім чесноти й уподобання Богові в усьому», — навчає нас св. Іван Золотоустий.

Через те, що Адам і Єва відкинули свого Творця, люблячого Батька, важко тепер стало плекати людям братнє почуття один до одного. Гріх прошив отруєною стрілою сім'ю та суспільство. Сімейне вогнище обрамилося різноманітними чварами та непорозуміннями... І так буде аж до другого Христового приходу...

Отож, ми застановились над тим великим злом, ім'я котрому — гріх, над його виникненням і поширенням. Побачили, що він не приносить добра людині і не може, звісно, цього зробити. Гріх — недруг небесних утіх. Маємо обов'язок спішити з вірою та надією до правдивого Пастиря овець Ісуса Христа, Який з нетерпінням повсякчас чекає на кожну заблукану овечку. Хоч вона не раз не усвідомлює цілком цієї відрадної істини. Він Сам казав, що є для овець дверима... Смертний гріх зближує душу лишень зі смертю. Тільки його як зло християнам дозволяється ненавидіти. І Господь Бог судить не людину, але гріх у ній. Безгріховність веде нас до справжньої свободи, адже гріх робить землян своїми невільниками, про що вже згадувалось: «... Хто чинить гріх, той його невільник» (Ісус Христос).

Святий Єфрем Сирійський ось що написав в «*Уроках про покаяння*»: «...Гріх можливий там, де є воля його чинити... Гріх править як управитель... Гріх перетворив тіло на свій власний ланцюг і тримає на ньому душу, як вівцю на заріз, як птаху, що високо ширяла, а тепер зв'язана ланцюгом». Св. Єфрем, до слова, проповідував Боже Слово з такою ревністю, що навіть найбільші грішники наверталися, і свята віра укріплювалась... Сумна історія гріха, проте не треба нам втрачати надії на кращу майбутність — з нами Бог, що звільняє із тривог, пришвидшуючи перемогу.

Так, досить легко смертоносний гріх, який криється у відмові від любові до Любові, обмотує та вбиває. Гріховна сокира калічить не тільки душу, але й тіло: це видно добре з наслідків. Праведні християнські душі повинні невтомно боятися гріха, його гострого леза, немовби ревучого лева, ядовитої змії, щоб уникнути небезпеки — втрати Творця всесвіту. «А причиною пекельних мук є не Бог, а ми самі. Бо початок і корінь гріха лежить таки в нас самих і в нашій свобідній волі», — вчить авторитетно св. Василій Великий.

Отож, вибираймо життя, а не смерть, світло, а не темряву. Повернімось обличчям до Всевишнього: за це жалкувати не будемо. «Справедливо те, що Бог відкидає того, хто перший Його зрікся» (св. Августин). Спішімо радо до принадного небесного палацу, Царства Господа Бога, ніби прудка лань у спеку до гірських потоків, любляча дитина до батька-матері, щоб могти назавжди зануритись в океан неоманливого щастя та щоб не почуватись сухою гілкою, відірваною від стовбура. Не розмовляймо зі «змієм». Простімо нашим

прародичам за ту помилку, котрої вони припустилися необережно за намовою спокусника. Вмиваймо безупинно себе та інших світлістю чеснот, милих Господеві. Покаймося, повірivши в Євангелію. Шлях від гріха до християнської свободи нелегкий, та можливий. Нехай вже тепер стане «Едемом» те місце, де ми перебуваємо з Богом, милістю Всевишнього. Ангел-Хоронитель біля нас. Тож крокуймо мужньо вперед просторою життєвою нивою, довірившись Богові і віддавши себе в Його ніжні могутні руки, з ясним факелом віри, аби не потрапити з необережності у міцний капкан згубного гріха. Амінь.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ОБМЕЖЕНІСТЬ

о. Василій ЗІНЬКО, ЧСВВ

Бувають осібняки, що просто не вірують і тим ще й хваляться.

Ось прийшов один з таких і ми почали розмову. Говорили про всяку всячину й бачу, що в нього дуже обмежене думання. І ставлю йому при нагоді таке запитання:

— Чи ми від когось залежимо чи, може, ні?.. Співрозмовник хитається і, як то кажуть, не знає на котру ногу стати. Я тоді ще раз повторюю запитання. А він досить нечутно обзивається:

— Та чому не залежимо, та залежимо: від людей, і від оточення та багатьох різних речей.

— А та залежність, — тягну дальше, — є отак у безконечність, бо ви, однак, кажете, що все скінчене та має свою сферу.

— То правда, — відповідає, — бо одне з другим з'єднане...

— Ясно, але мусить бути початок тої залежності. Нічого на світі не є від самого себе...

— Гм, якби то сказати...

— Та так сказати, — допомагаю йому, — що мусить бути перший незалежний, а ним є Господь Бог!

Бачу, що мій співрозмовник на ці слова скривився. Але нічого не відповів, не заперечив. Отак то, через поняття залежності доходимо розумом до існування Бога. Та в нас є ще інша притаманність — обмеженість. Як ми є тут, то немає нас там. Ми не є повними панами нашого життя, ані здоров'я. Греки це називали мойра, а дехто з наших — доля. Та коли видимо такий лад і розумність у речах, то мусимо сказати, що є хтось, що сам він необмежений. Що ж ви на це?

— Гм, якби то вам сказати: виходить, що ви правду кажете. Ми аж надто обмежені...

— Навіть не читавши Біблії, чи не слухавши слів Церкви, мусимо з нашого здорового глузду признати, що поза нами є Незалежність і Необмеженість і тим самим існує Господь Бог Небесний.

Мій співрозмовник досить непомітно, але таки виразно притакнув на ці висновки. Так, бо створіння залежні і обмежені, а Господь незалежний і необмежений, а до того ще й Розумний, Сильний і Добрий! І ми зі співрозмовником дружно попрощалися...

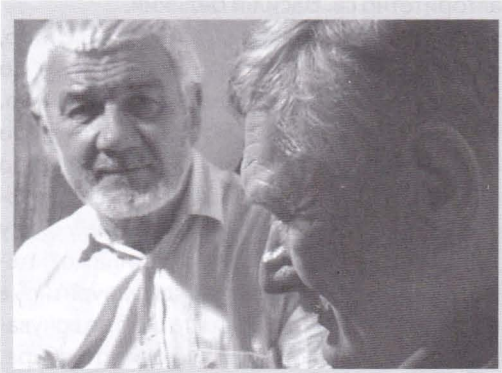

■ *... співрозмовник*

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ВАСИЛІЯНСЬКОГО ЧИНУ В РОКИ ПАНУВАННЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ РАДЯНСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ (1939-1989)

(Закінчення. Початок у попередньому числі часопису)

Володимир ГІЩИНСЬКИЙ, викладач Борщівського агротехнічного коледжу

На початок 50-х років переважна більшість василіянських ченців була ув'язнена. Молодших за віком Отців і братів Чину, сестер-василіянок влада насильно повиганяла з монастирів і вони змушені були розійтися. Одні — до своїх рідних чи знайомих, інші — шукали притулку у великих містах. Але усім їм в першу чергу необхідно було знайти роботу. Інакше вони зазнавали переслідувань як «нетрудовий елемент», хоча будь-яку роботу їм важко було знайти насамперед з тієї причини, що вони були монахами та монахинями. Також рідко хто з них мав професію.

■ *Єпископ Григорій ХОМИШИН*

Ченців, що підходили за віком і станом здоров'я призивали на строкову військову службу. Старших за віком чи важко хворих насильно переселяли до будинків перестарілих чи будинків інвалідів, де вони й завершували свій життєвий шлях.

Деякі молоді василіяни та василіянки, маючи достатньо високий рівень загальноосвітньої підготовки вступали в середні спеціальні навчальні заклади чи вузи.

Охочих перейти на світську душпастирську працю серед василіянських священиків не виявилося.

Ніякі переслідування і погрози не похитнули у василіянських ченців вірності Чинові. Ніхто із них ніколи не забував про своє Василіянське і священиче покликання.

Суть чернечого життя в підпіллі красномовно найстисліше висловив василіянин о. Антоній Масюк, який на допиті сказав слідчому: *«...Ви мене вигнали з монастиря, але я маю монастир у серці»*[27.-С.19].

Ті з не багатьох василіянських ченців і черниць, яким вдалося уникнути арештів, відразу ж після офіційної ліквідації УГКЦ, організувались у невеликі підпільні спільноти, які з часом стали важливою структурною ланкою «катакомбної» Української Церкви. Варто зауважити, що така їх поведінка не була випадковим явищем. Ще задовго до відновлення радянської влади та майбутніх гонінь на Греко-Католицьку Церкву тодішній архієпископ та коад'юктор глави УГКЦ Йосиф Сліпий видав брошуру «Церква в катакомбах». В ній було подано практичні рекомендації щодо поведінки світського і монашого клиру в умовах підпілля. А єпископ Григорій Хомишин незадовго до свого арешту 11 квітня 1945 р., передав через настоятелів Чину сестрам Василіянкам настанову — звільнення від обітів послуху й убожества, залишаючи чинним обіт чистоти[17.-С.368]; [84.-С.16-17]. Таке рішення Владики було викликане турботою про фізичне виживання чернецтва в час, коли спільне мешкання з огляду політики атеїстичного радянського режиму буде утруднене або взагалі не можливе. З часом такі передбачливі заходи церковних властей принесли відчутні

результати.

Саме тому Василіянський Чин навіть після жорстоких репресій, гонінь, існування в розпорошеному вигляді та глибокому підпіллі зберігся.

Монахи Чину працювали на славу Божу і для добра тих, хто шукав духовної опіки. Як і для того, щоб Василіянську місію і після них було кому продовжувати.

Головною турботою для монахів і монахинь Чину у сталінські часи було питання вистояти у вірі й вижити серед нестерпних умов. Поступово налагоджувалися контакти між отцями і братами Чину, розкиданими по всій Галичині. З роками стали повертатися і ті, кого було ув'язнено.

Ті, хто поверталися в рідні краї після тривалих строків ув'язнення, постійно перебували під пильним оком КДБ і міліції, які не давали їм спокою ні вдень, ні вночі.

Отці Василіяни, які поверталися із тюрем, таборів і заслання намагалися різними способами отримати прописку, а згодом і якусь роботу. Адже за відсутності прописки чи роботи їх могли переслідували за «дармоїдство» або порушення житлового законодавства, що було вкрай небажаним для них в умовах підпілля. Чимало із них під тиском спецслужб змушені були виїжджати в східні області України.

Свідомі свого покликання навіть в складних умовах підпілля Отці Василіяни продовжували чернече життя. Наприклад, монах Бучацького монастиря о. Климентій Тома Когут, мешкаючи на батьківській хаті в с. Зарваниці, проводив вдома підпільні відправи, на які приходило до десяти вірних[38.-С. 111]; [80].

Активну підпільну душпастирську діяльність вели більше двох десятків василіян — о. Пахомій Борис, о. Єронім Тимчук, о. Дам'ян Богун, о. Юстин Роман, о. Яків Тимчук, о. Юрій Янтух, о. Ігнатій Янтух, о. Маркіян Когут, о. Мар'ян Чорнега, о. Макарій Грень, о. Володимир Палчинський, о. Василь Мендрунь, о. Методій Скраль, о. Антоній Масюк, о. Петро Боднар та багато інших.

Застосування терору проти Чину стало з часом вибірковим і витонченішим. Зусилля влади концентрувалися на тому, щоб перешкодити Василіянському Чину відновити ієрархію та священство. Влада надіялася, що уніатська василіянська проблема розв'яжеться сама по собі після смерті похилого віку ченців, священиків, які, відбувши тривалі строки ув'язнення, стали повертатися на рідну землю. Багато хто із старших василіян, котрі прибували на рідну землю із втраченим в концтаборах і на засланню здоров'ям, в скорім часі повмирали. Тільки в 50-х р. померло 14 василіян із 54, що повернулися[34.-С.606-617].

За таких обставин, очевидно, не можлива була Провінційна Капітула. Тому Протоігуменом Провінції далі зостався о. Віталій Градюк, обраний ще перед війною — в 1935 р. Старенький, знесилений не тільки роками, але й недугами та засланнями, після звільнення він знову став порадником для всіх тих, для кого був колись духовним Батьком[34.-С.380]. До речі, він одразу ж після повернення із заслання висловив «...надію на те, що монастирське життя монахів скоро налагодиться і знову будуть створені монастирі»[58.Арк. 4-5].

На кінець 50-х — початок 60-х рр. вдається за участю сестер Василіянок налагодити активні зв'язки між Отцями і братами Чину, що в переважній більшості повернулися із ув'язнен-

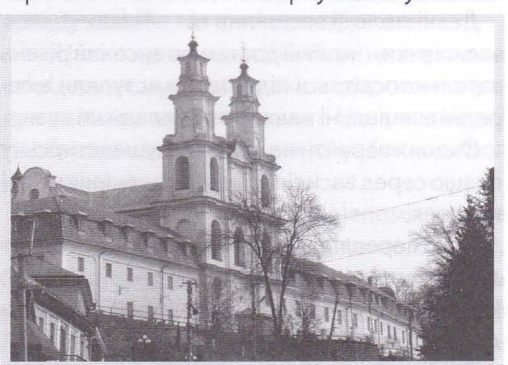

■ *Василіянський монастир у м. Бучачі*

ня і майже повністю відновити чернечу структуру ЧСВВ. Всі Отці і брати Чину об'єдналися і не тільки почали творити підпільну василіянську чернечу структуру, але й координувати свої дії, щоб якомога ширше коло вірних греко-католиків охопити духовною опікою. Про доречність і потрібність їхньої ризикованої діяльності свідчив приплив все нових і нових покликань до Чину. Щораз відчутнішою ставала потреба нових священичих кадрів і Отці Василіяни ревно плекали їх. Отже, Чин не припинив свою діяльність, а жив у в підпіллі постійно плекаючи нові покликання ченців.

По смерті о. Віталія Градюка у 1961 р. його в обов'язках заступив о. Пахомій Борис [34.-С.607-608], якого було обрано на Провінційній Капітулі, що проходила у Львові у квартирі відомої художниці і громадської діячки Олени Кульчицької. До речі, там же відбувалися за умов підпілля ще дві Капітули Галицької Провінції Чину.

Отці і брати Чину під проводом Протоігуменату, очолюваного о. Пахомієм Борисом, об'єдналися, на скільки це можливо було в умовах підпілля, і почали відроджувати свою розгалужену чернечу структуру, координувати свої дії, щоб якомога ширше коло вірних греко-католиків охопити духовною опікою.

Після о. Пахомія Бориса у 1972 р. Протоігуменом Галицької Провінції Чину став о. Дам'ян Богун[34.-С.600]. Ставши Протоігуменом ЧСВВ в підпіллі, о. Дам'ян Богун активізував працю василіянського чернецтва. Вона виявлялася у різних аспектах: пошук і плекання нових покликань до чернечого життя, їх навчання, введення в священичий сан старших братів-монахів, підготовка нових василіянських священиків в підпільних семінаріях, збори від священиків богослужбових інтенцій, купівля домів для організації нових підпільних монастирів, організація виготовлення (у формі фотографій) ікон, церковних календарів та предметів релігійного культу і їх розповсюдження серед вірних, обмін духовною літературою та ін.

Монастир святого Онуфрія у Лаврові

29 грудня 1987 р. під час підпільної Провінційної Капітули керівництво Галицькою Провінцією Василіянського Чину в Україні було передано в руки молодого катакомбного василіянського священика о. Василя Медруня. Він вступив до Чину ще у 1962 р. Навчався у Львівській підпільній василіянській семінарії. У 1970 р. зложив урочисту професію, а в 1971 р. Кир Іван Слезюк рукоположив його на священика...[34.-С.600];[41-С.303-305].

Яку допомогу надавала Генеральна Курія в Римі Отцям Василіянам у підпіллі? Це, в першу чергу, була ідейна та моральна підтримка, а також пропаганда Василіянського Чину через релігійне радіомовлення на Україну. Її вагомий вклад у збереження й подальший розвиток Чину Святого Василія Великого є незаперечний.

За можливості, василіянське підпілля постійно підтримувало зв'язок із Генеральною Курією ЧСВВ. Власне за організацію та підтримування «нелегальних контактів з Ватиканом» і було заарештовано о. Григорія Балагурака, ЧСВВ[52.-Арк.8-9]. Та спроби передачі інформації про стан і переслідування УГКЦ та діяльність Василіянського Чину в умовах підпілля, незважаючи на т.з. «залізну завісу», тривали протягом всього часу панування радянського комуністичного режиму в українських землях.

Особливо активізувалися різні за формою та змістом зв'язки василіянського підпілля із центральною василіянською управою за Протоахімандрита ЧСВВ о. Ісидора Патрила. Конспіративно, при нагоді, відбувалися і зустрічі Отців Василіян підпілля із співбратами за кордоном, та керівництвом Чину. У 1988 р. в дні святкування в Польщі 1000-ліття хрещення Русі-України, на ювілей їздили і Отці Василіяни — до Ченстохови о. Йосиф Будай і о. Ієронім Кокоцький, а до Варшави — о. В. Мендрунь і о. В. Палчинський. У Варшаві, у василіянському монастирі, що на вулиці Медовій, Протоігумен підпільної Галицької Провінції Чину вперше зустрівся зі своїм Протоахимандритом. Чи варто говорити, якою зворушливою й корисною для Чину була ця зустріч?[41.-С.310].

Головною і актуальною проблемою Василіянського Чину в підпіллі було питання подальшого його існування в Україні. Щораз відчутнішою ставала потреба нових священичих кадрів. Це вимагало прийняття до василіянського чернецтва новиків та організації їх вишколу. Поповнення рядів священства, чернецтва було як для УГКЦ в цілому так і Василіянського Чину зокрема, найгострішою проблемою через брак постійно діючих семінарій, функціонування яких в екстремальних умовах підпілля було вкрай проблематичним.

Важко собі уявити, аби в період найжахливіших переслідувань Чину хтось наважився б організувати підпільну семінарію чи монастир. Але незаперечні факти засвідчують, що вони таки функціонували із усіма ознаками чернечого життя!

Першим, хто запропонував організувати підпільний монастир і семінарію для вишколу василіянського новіціяту, підготовки василіянських священиків ще у 1958 р. був о. Пахомій Борис[27.-С. 19].

Повернувшись у 1954 р. водночас із о. Віталієм Градюком та о. Маркіяном Когутом із ув'язнення, о. Пахомій Борис одразу ж

■ *В.ЮЩЕНКО, о. Йосиф БУДАЙ, о. Рафаїл СТЕФУРАК*

разом з ними ревно взявся за відродження Чину. Саме о. Пахомію Борису, о. Єроніму Тимчуку та о. Дам'яну Богуну Василіянський Чин завдячує тим, що незважаючи на своє існування в екстремальних умовах підпілля в період радянського комуністичного режиму, Чин не тільки зберіг свою організаційну чернечу структуру, а й працював, зростав, розвивався, жив і став важливою ланкою в мережі підпільної УГКЦ[34.-С.607-608].

Перший підпільний василіянський монастир-семінарія став функціонувати з 1959 р. у Львові. Першим ректором Львівської підпільної семінарії став доктор о. Єронім Тимчук. На прикінцевому етапі її існування з 1989 р. виконуючим обов'язки ректора був о. Віталій Дудкевич.

По-різному молоді люди приходили до монашого покликання, до Василіянського Чину.

Дехто вступив до Чину вже у чині священика. Це, наприклад о. Іван Новак, о. Йосиф Фаль, о. Андрій Фарміга та о. Матей Гаврилів (на час вступу випускник Ленінградської духовної семінарії та академії, кандидат богословських наук)[41.-С.306].

Були й монаші новики, які за порадою старших Отців Чину або сестер Василіянок залишили монастирі в час їх ліквідації з надією, що настануть кращі часи і вони зможуть повернутися в Чин. Наприклад, так склалася доля о. Августина Дзюрбана [38.-С.380; 80.-С 301].

Без сумніву, серед визначальних чинників які впливали чи стимулювали свідомий вибір чернечого життя були родинні, релігійні та національні традиції, знайомства з життям «катакомбної» Церкви, заохочення та підтримка його священиками та вірними УГКЦ. Але водночас важко виокремити якісь мотиви, чинники впливу на цей вибір. Головними критеріями були особисті релігійні почуття, тверде релігійне переконання і усвідомлення свого монашого покликання: стати сестрою чи ченцем-василіянином.

Безперечно великий вплив на їх усвідомлене покликання до чернецтва мало знайомство і спілкування із підпільними василіянами. Від них вони мали духовну опіку. Завдяки духовній опіці василіянина о. Павла Роскіпа на василіянський священичий шлях став о. Дам'ян Кастран, який виріс в глибоко релігійній сім'ї. Велику роль у свідомому виборі чернечого священичого покликання в о. Віталія Дудкевича відіграли родинні традиції — його дідусь був греко-католицьким священиком.

Ряди василіянських ченців — кандидатів у священики — здебільшого поповнювала молодь, яка твердо усвідомила своє покликання і готова була терпіти за віру. Серед них були селяни, кваліфіковані робітники, студенти технікумів і вузів, представники інтелігенції. Одні з новиків мали загальну середню освіту, інші — середню спеціальну чи вищу освіту.

Усі вони добре розуміли, що їх чекає у випадку, якщо про їх приналежність до чернечого стану, тим більше навчання в василіянській семінарії, дізнаються відповідні репресивні органи. Це виключення з навчального закладу, звільнення з роботи, а можливо і ув'язнення. Яку ж сильну потрібно було мати віру і яку велику ласку Божу, щоб умовах підпілля Чину стати монахом-василіянином. Це, без сумніву, приклад громадянської відваги, гідний наслідування наступними поколіннями василіян.

Під час навчання кожен із семінаристів вів конспекти лекцій — бесід з дисциплін, що викладалися в семінарії. До речі, окремі з них збереглися у декількох Отців Василіян, які навчалися у свій час в підпільних семінаріях. Брак відповідної навчальної літератури для семінаристів компенсувався методично дуже добре складеними о. Ієронімом Ткачуком рукописними книгами — конспектами.

З метою ефективного засвоєння дисциплін теоретичного курсу, здобуття практичних навиків за одним чи двома семінаристами закріплювали старшого за віком досвідченого священика-василіянина, який водночас був і їх духівником.

Після закінчення відповідного курсу, слухачі семінарії складали іспити. Після 4-6 років наполегливого навчання кандидатів на священство екзаменувала відповідна комісія. В неї входили ректор семінарії доктор о. Єронім Тимчук, Протоігумен Чину, священики, які вели виклад відповідних дисциплін. В семінаріях панувала товариська, дружня атмосфера.

Навчання проходило у приватних квартирах м. Львова — помешканнях Отців або братів Чину. Наприклад, помешкання брата Пафнутія Гадзівського, а дещо пізніше і о. Методія Скраля, що на вул. Глинянський тракт, 41, було довший час базовим для семінарії. Саме тут василіяни різних поколінь часто збиралися на духовні розмови, тут відбувалися реколекції, свячення, навіть хіротонії[30.-С. 309]. Навчання проходило і в помешканнях родин семінаристів — В. Батога, М. Кука, або у квартирах, де мешкали семінаристи — Назарій Лех, Павло Яхимець, або в помешканнях вірних УГКЦ, зокрема у квартирах п. Марії Репко, Варвари Іленько та ін.

В 70-х роках таким базовим для семінарії стало помешкання о. Антонія Масюка у с. Малехові Жовківського району на Львівщині, де функціонував підпільний монастир. Тут було місце вишколу василіянського новіціяту, куди приїжджали Отці-професори і проводилися заняття підпільної василіянської

семінарії[18.-С.20-21;29-30]. Місце занять семінаристів часто змінювалося.

У Львівській підпільній василіянській семінарії в різний час її функціонування навчалися: о. Йосиф Будай, ЧСВВ, о. Віталій Дудкевич, ЧСВВ, о. Володимир Палчинський, ЧСВВ, о. Методій Скраль, ЧСВВ, о. Антоній Масюк, ЧСВВ, о. Павло Яхимець, ЧСВВ, о. Віктор Батіг, ЧСВВ, о. Назарій Лех, ЧСВВ, о. Іван Майкович, ЧСВВ, о. Григорій Бардак, ЧСВВ, о. Лаврентій Івасечко, ЧСВВ, о. Теодозій Крецул, ЧСВВ, о. Августин Тенета, ЧСВВ, о. Ісидор Гончар,ЧСВВ, о. Софрон Попадюк, ЧСВВ, о. Тимотей Косяк, ЧСВВ, о. Микола Кук та ін.

Організаторами василіянської семінарії в Стрию були єпископ Йосафат Федорик, о. Єронім Тимчук і о. Дам'ян Богун.

Базовим приміщенням для підпільної василіянської семінарії в Стрию було помешкання брата Іллі Хомина, ЧСВВ і о. Августина Дзюрбана, ЧСВВ, на вулиці Київській, 12 [38.-С.135];[80.-С.301]. В різний час слухачами Стрийської підпільної василіянської семінарії були: о. Дам'ян Кастран, ЧСВВ, о. Ігнатій Корінець, ЧСВВ, о. Августин Дзюрбан, ЧСВВ, о. Макарій Флячок, ЧСВВ, о. Андрій Явдощак, ЧСВВ, о. Ігнатій Гнатів, ЧСВВ, о. Атанасій Кулинич, ЧСВВ, о. Степан Бонднаренко, ЧСВВ, о. Василь Лесів, о. Василь Кирницький, о. Ярослав Лесів та ін.

Магістром василіянського новіціяту в м. Стрию був о. Іван Шмадило,ЧСВВ, а у Львові о. Василь Мендрунь, пізніше о. Антоній Масюк. До речі, Василіянський вишкіл в роки підпілля пройшли більше 30 Отців Чину. Із цілком зрозумілих причин місце занять семінаристів часто змінювало перебування.

Переважно групи новиків, кандидатів до священства були невеликі і складалися із 2-3 осіб. В цілому число семінаристів, як у Львові, так і у Стрию, сягало до 8-10 осіб.

Семінаристи вивчали Конституцію Чину, моральну теологію, християнську філософію, історію Церкви, догматику, життя св. Йосафата, життя св. Василія, Катехизм, історію України. Ґрунтовні виклади таких дисциплін, як філософія, моральна теологія, догматика, історія Церкви провадив о. доктор Єронім Тимчук.

В різний час викладали у василіянських підпільних семінаріях єпископ Софрон Дмитерко, єпископ Йосафат Федорик, єпископ Іреней Білик, із старших Отців Василіян — о. Дам'ян Богун, о. Рафаїл Проць, о. Макарій Гринь, о. Яків Тимчук, о. Юрій Янтух, о. Ігнатій Янтух, о. Йосиф Ридель, а із молодших — о. Віталій Дудкевич, о. Василь Мендрунь, о. Мирон Семків та ін.

Настоятелі підпільних монастирів і старші за віком брати і Отці Чину домагалися від василіянських новиків якнайсуворішої конспірації.

Навчання в семінарії, отримання дочасних чи вічних обітів, священства повинно було триматися ними у суворій таємниці чи то перед підпільним єпархіальним клиром чи то співбратами і отцями по Чину і навіть перед своїми рідними.

Кожен із семінаристів знав тільки свого духівника, викладачів і тих, хто з ним навчався.

Водночас їм давалися практичні рекомендації щодо їхньої поведінки під час ймовірного арешту, поведінки на допиті і навіть в ув'язненні. Особливу увагу приділялося вихованню у молодих василіян готовності до страждань та мучеництва за віру. Навчання проходило в основному по суботах та неділях з тієї причини, що деякі василіянські семінаристи працювали та навчалися. У такий спосіб, вони не викликати підозри до своєї особи. Якої ревності, витривалості, самопожертви вимагала наука в семінарії — і від тих хто вчився і від їх наставників!

Звичайно, монаше життя в підпіллі мало свої особливості. На зміну чернечому одягу прийшов світський. З огляду на переслідування, монахи змушені були проживати невеликими групами — по двоє-троє осіб. Тому підпільна

обитель існувала там, де мешкало бодай декілька осіб чернечого стану.

Особливо варто відзначити віддану жертовну працю сестер Василіянок, яким більшість Отців і братів Чину завдячує своїм приходом до чернечого життя.

Водночас ставали підпільними василіянськими монахами та монахинями особи, які виросли в атеїстичних або байдужих до релігії сім'ях. Бували випадки вступу до монастиря внаслідок складних життєвих обставин, які пережила молода людина, або розчарування в світській кар'єрі. Звичайно, значний вплив на вступ до підпільного василіянського монастиря мала також національно-патріотична опозиційність до існуючого комуністичного режиму, що ущемлював свободу совісті молодої людини, забороняв їй відкрито ісповідувати віру за греко-католицьким обрядом, а також часткове чи повне несприйняття ідеологічних та світоглядних засад комуністичного режиму. Як би там не було, але на все є воля Божа й до чернечого покликання теж.

■ *Монастир в Малому Березному*

Але не варто бачити чернече життя в підпільному монастирі у ідеалізованих рожевих кольорах. Чернече життя в підпіллі було постійно під загрозою арешту чи переслідування. Влітку 1964 р. було арештовано двох семінаристів — М. Скраля і В. Палчинського за організацію нелегальної майстерні, де виготовляли фотографії — копії ікон, церковні календарі та предмети релігійного культу. Питання про їх приналежність до навчання в підпільній семінарії, хоча про це слідчі підозрювали і здогадувалися, під час допитів не порушувалося[30.-С.608].

Чернече життя в екстремальних умовах підпілля мало свої труднощі та недоліки, скажімо неможливість систематичного виховання в новіціятському домі та спільного монашого життя. Підпільні труднощі мали місце й у богословському вишколі до священичого сану. До речі, декілька новаків і кандидатів на священичий сан не витримали суворих випробувань підпільного новіціяту і високих вимог навчання в підпільних семінаріях.

Із врахуванням умов підпільного існування Чину василіянське виховання мало свої звичні етапи, але й водночас і особливості. Заяву про вступ до Василіянського Чину, подавалося у письмовій формі, але задля конспірації, її по виголошенню, тут же спалювали. Вступне випробування, коли вступник пізнавав Чин і вимоги чернечого життя, а василіянська спільнота кандидата — вступника до Чину, тривало півроку або рік. Терміни проходження новіціяту і кандидатури для окремих кандидатів могли скорочуватися. Потім складалися дочасні обіти, а вже тоді складали вічні обіти, професії. У василіян для церемонії облечин було характерним видання всього монашого одягу: того, який передбачалося для облечин, і того, що вони отримували вони після обітів. У василіянському новіціяті, семінаріях, монастирях, незважаючи на складні умови підпілля, намагалися дотримуватися певного розпорядку дня, виконували всі монаші правила.

Реколекції для семінаристів, Отців і братів Чину проходили в містах Львові, Моршині, Стрию, Старому Самборі, Трускавці, в селі Бубнищі (Долинського р-ну) та інших населених пунктів Львівської та Івано-Франківської областей. Відбувалися вони в помешканнях вірних в заздалегідь обумовленому місці і часі за добре продуманою «легендою». Задля

■ *Вигляд монастиря на фоні храму. Місто Золочів*

конспірації обиралися дні радянських комуністичних свят.

Не можна не сказати про жертовну працю сестер Василіянок у підпіллі в умовах панування в Західній Україні радянського комуністичного режиму.

Після того, як василіянські жіночі монастирі були ліквідовані, більшість сестер Василіянок створили, переважно в містах, невеликі підпільні спільноти. Вони взялися за мирську працю. Маючи довіру і підтримку віруючих, монахині стали важливою ланкою в мережі підпільної Церкви. Вони здійснювали посередництво між підпільними греко-католицькими священиками і віруючими, охороняючи Найсвятіші Тайни між нечастими візитами священиків. Допомагали в релігійній освіті дітей. Особливо необхідно відзначити жертовну працю сестер Василіянок в заохочуванні юнаків і дівчат до монашого життя. До речі, більшість Отців Чину саме їм завдячує своїм чернечим покликанням.

Віднову жіночої гілки Чину в кінці 50-х — на початку 60-х рр. організовує єпископ Василь Величковський: збираючи розсіяних по різних місцях Галичини сестер Василіянок, а їх ігуменею призначає Йосифу Ісопенко[31.-С.13].

Перший такий підпільний жіночий монастир сестер Василіянок було організовано у 1963 р.[33.-С.149].

Духовним центром сестер Василіянок було помешкання у Львові на вулиці Гайдамацькій, 14. Саме в цьому будинку зростали і виховувалися новички. Серед яких теперішні сестри Василіянки — Андрея Хом'як, Касіяна Семчак, Клавдія Бельгош, Муза Соломон та багато інших[16.-С.13].

Завдяки самовідданій праці матері-ігумені з 1957 по 1967 рік на в Галичині нараховувалося уже 106 сестер Василіянок[16.С.13];[4.-С.136].

Загальна кількість монахинь-василіянок, які проводили активну місійну діяльність і жили у 14 підпільних жіночих чернечих домах монашим життям, сповненим постійних небезпек, у тяжкі роки переслідування Чину нараховувалося більше 240 осіб[4.-С.136]; [17.-С.369].

Без перебільшення можна сказати, що без найактивнішої підтримки василіян із сторони вірних, навряд чи зміг би Чин належним чином функціонувати в умовах підпілля, коли під знаком питання стояло його майбутнє в Україні. Вони надавали свої помешкання для проведення занять підпільних семінарій, організації підпільних новіціятів, проведення реколекцій, відправ Служб Божих.

Водночас, коли в краю наступило атеїстичне лихоліття радянського комуністичного режиму і монастирі ЧСВВ закривалися, ченці Чину передавали на збереження вірним УГКЦ василіянські святині — чудотворні ікони Пресвятої Богородиці. Зокрема можна навести, як приклад, історію із Підгорецькою Чудотворною іконою Пресвятої Богородиці. Цю Чудотворну ікону Божої Матері, золоті корони, срібні позолочені шати та її прикраси, а також цінні предмети церковної утвари, монахи перед закриттям монастиря віддали жителям Пліснеська і Підгірців на переховування.

Щоб не допустити зневаги з боку атеїстів над іконою і з метою врятувати від можливого знищення, вирішено було передати її на збереження в надійну родину. Ікону потайки вночі із монастиря напередодні арешту мо-

нахів, винесла Катерина Баран з дому Кудлак. Ікона протягом всього часу вимушеного переховування, перебуваючи в хаті Михайла Пігана, висіла на стіні, за порадою монахів, на видному місці, майстерно прикрита зверху іншим образом. Срібні позолочені шати і золоті корони ігумен монастиря Мартиніян Луців довірив Іллі Микулі. Скільки страху, переживань перенесли під час облав в кінці 40-х рр. і пізніших обшуків Ілля Микула, Михайло Піган і їх рідні, добре розуміючи, що їх чекає у випадку викриття. Та з Божої ласки завжди все миналося добре. На той час, зберігання василіянських святинь у себе вдома було, можна без перебільшення сказати, проявом громадянської мужності.

Підгорецькі Василіяни передаючи монастирську святиню на збереження вірили і надіялися на те, що в недалекому майбутньому Божим Провидінням ця давня чернеча обитель знову воскресне з руїн.

Так воно і сталося. 7 квітня 1991 року Чудотворна ікона Божої Матері після декількох десятиліть вимушеної відсутності повернулася на головний вівтар храму Благовіщення Пресвятої Богородиці Підгорецького монастиря ЧСВВ. Її зберегла і передала у відроджений монастир родина Михайла Пігана. Золоті корони, шати та прикраси до цього святого образу Божої Матері, які зберегла родина Іллі Микули, передала у відроджену василіянську чернечу обитель його дочка — Гіщинська Софія.

Водночас вірні, завжди у випадку необхідності, дбали по безпеку василіян. Кожен василіянин знав, що за будь-яких умов він буде мати підтримку вірних, буде забезпечений всім необхідним. Наприклад, коли в час підпілля василіяни — о. Дам'ян Богун, о. Володимир Гончар, о. Методій Скраль та ін. здійснювали духовну обслугу вірних УГКЦ в с. Підгірці та в навколишніх селах Бродівського і Золочівського районів, то гостинний притулок їм завжди надавала родина Дмитра і Ганни Кархут із Пліснеська[16.-С.10; С.12-13,87].

Виникає слушне запитання: чи знали радянські спецслужби про існування підпільних василіянських монастирів і семінарії? Відповідь однозначна: знали. «...Ми маємо докази, що в західних областях України, — зазначалося у виступі Л. Кравчука, тодішнього провідного функціонера Компартії України, на одному Всесоюзному зібранні, — пропаганда Ватикану та інших буржуазно-клерикальних та клерикально-націоналістичних центрів знаходить відгук у певного числа молоді... Колишнє уніатське духовенство постаралося розгорнути психологічну підготовку віруючих до виступу з домаганням відновити діяльність уніатської церкви. Взято курс на підготовку нових уніатських служителів культу і монахів з числа молоді...»[25.-С.35-36].

Безперечно, органи влади та КГБ мали на обліку ієромонахів та братів Чину старшого покоління василіян. Про молодший доріст Чину функціонери режиму знали менше, але підозрювали, здогадувалися.

Комуністична влада, стурбована зростанням впливу Греко-Католицької Церкви на населення Західної України, особливо молодь, одразу ж посилила репресивні заходи.

Програма дій проти посилення боротьби проти «пережитків реакційно-націоналістичного уніатського духовенства» була викладена у ряді постанов ЦК КПРС та ЦК КП України «Про незаконну діяльність уніатського духовенства на території Львівської області» (1970 р.), «Про заходи по посиленню боротьби проти ворожої діяльність залишків уніатського духовенства на території Української РСР»(1973 р.), «Про додаткові по протидії спробам активізувати діяльність католицької церкви і відновити уніатство в Україні» (1979 р.) та ін. В яких перед місцевим партійним і радянським органам влади ставилося завдання вжити рішучих заходів до припинення протизаконної діяльності залишків уніатського духовенства, і покінчити з

існуванням нелегальних уніатських монастирів.

В доповідній записці про хід виконання однієї з таких постанов уповноважений Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по УРСР зазначає: «...Відомо, що всі уніатські монастирі були ліквідовані в 1946-1948 рр. Проте значна частина монахів і монахинь залишилася на позиції уніатства і згодом групами від 3 до 12 осіб поселилася в приватних будинках або в комунальних квартирах, де ведуть монаший спосіб життя... Ці монаші групи являються опорою в діяльності уніатського духовенства»[53.-Арк.77-78].

Правничі підстави для законних репресій проти УГКЦ були досить-таки широкі. Насамперед це відповідні закони, що регулювали взаємовідносини держави і Церкви (також різні таємні інструкції), якими відповідні державні, партійні чи репресивні органи керувалися. Часто на свій розсуд[4.-С.140-141]. Наприклад, «Закон про адміністративну відповідальність за порушення законодавства про релігійні культи» (1966 рік), який досить часто застосовувався адміністративними комісіями місцевих виконавчих комітетів Рад стосовно до греко-католицького духовенства... Цьому сприяла 138 стаття Кримінального кодексу Української РСР, який уточнював санкції за порушення «Закону про відокремлення церкви від держави та школи від церкви» (1960), якою встановлювалося покарання штрафом у розмірі від 50 крб. до виправних робіт строком від 1 до 5 років із конфіскацією майна за таку діяльність, як «... організація та проведення служителем культу та членами релігійних організацій спеціальних зібрань дітей та молоді...»[10.-С.386]. Цей пункт даної статті був спрямований насамперед проти можливого створення і функціонування підпільних монаших новіціятів, семінарій тощо.

До нелегальних «злочинних» вчинків також зараховувалися: відправлення Служби Божої та інших Богослужінь по приватних помешканнях і в «незареєстрованих церквах», уділення Святих Тайн, виготовлення фотокопій ікон і церковних календарів, молитовників тощо. Але жодні репресії не могли спинити активного релігійного життя василіян у підпіллі.

У другій половині 1963 р. у Львові каральні органи розкрили підпільний греко-католицький жіночий монастир з 10 монахинями [4.-С.132].

У 1969 році КГБ було викрито підпільну греко-католицьку семінарію у Львові і Тернополі, що функціонували протягом другої половини 60-х рр. Семінарія була організована єпископом УГКЦ В. Величковським за сприянням Отців М. Кордуби, В. Куриласа, І. Пасіки. Її очолював о. Іван Пасіка [38.-С.133]. Було викрито семінарію і у Львові [21.-С.21-22].

В екстремальних умовах діяльності Чину у підпіллі, коли не було ефективної територіальної юрисдикції в УГКЦ, то тільки добре організована підпільна чернеча структура Василіянського Чину, тверда монастирська дисципліна в його рядах допомогли підтримувати належну конспірацію і зменшити до мінімуму можливість проникнення в середовище василіян інформаторів і провокаторів КГБ.

Василіянський Чин в підпіллі, як свідчать факти, був найчисельнішим. Василіяни, без перебільшення, становили ядро УГКЦ. Так, за даними, які єпископ Величковський зумів 1967 року передати у Ватикан, в Галичині та на Закарпатті станом на 1965-1967 рр. нараховувалося понад 100 Отців та братів Чину — 59 священиків та 45-50 братів[4.-С.126-127;17.-С.369].

Протягом всього періоду підпільної діяльності василіяни постійно підтримували тісний взаємозв'язок із світським греко-католицьким духовенством. Із середовища Василіянського Чину в роки підпілля вийшло 4 єпископи — Йосафат Федорик, Іреней Білик, Софрон Дмитерко, Яків Тимчук.

Коли у 1989 р. УГКЦ вийшла із підпілля, то Василіянський Чин нараховував 92 ченці

ЧСВВ[39.-С. 36]; [85]; [13.-С.262-263].

Висвітлюючи тернистий шлях Василіянського Чину за період з 1939 до 1989 рр. в умовах панування в Західній Україні радянського комуністичного режиму можна умовно виділити хронологічно такі основні етапи його діяльності:

Перший етап (вересень 1939 р. — червень 1941 р. XX ст.) співпадає із процесами радянізації сталінським режимом всіх сторін соціально-економічного, суспільно-політичного, культурного і духовного життя на західноукраїнських землях. Характерною рисою цілеспрямованої антирелігійної політики радянської влади були заходи спрямовані проти Василіянського Чину, як одного із провідних серед греко-католицького чернецтва. Основними напрямами їх реалізації були: насильна націоналізація монастирських земель, конфіскація коштів, захоплення приміщень василіянських монастирів, закриття новіціяту, чернечих студій, а згодом необґрунтовані численні арешти Отців і братів Чину та жорстокі розправи з ними.

Другий етап (жовтень 1944 р. — середина 50-х р. XX ст.). В цей час державний атеїзм діяв рішуче, наполегливо і войовниче. Цілеспрямована політика сталінського режиму, напрямлена на ліквідацію УГКЦ, що діяла на теренах Галичини і Закарпаття головно, як Церква національна, була доведена до логічного завершення.

■ *Гошівський монастир*

Широкомасштабна кампанія, направлена на знищення Василіянського Чину, як основного осердя УГКЦ, проявилася не тільки в численних репресіях проти василіянських ченців, а й в ліквідації матеріальної бази Чину — закритті всіх монастирів, друкарень та націоналізації їх майна, забороні новіціяту, а також знищенні монастирських бібліотек та ін. Водночас це час численних свідчень і проявів Отцями і братами Чину, які перенесли фізичні та моральні муки за Христову Церкву, високої духовності, жертовності і твердості духа. Але, незважаючи на весь драматизм становища, в якому опинився Чин, не забували вони і про своє Василіянське і священиче покликання.

Третій етап (середина 50-х — кінець 60-х рр. XX ст.). Василіянський Чин, незважаючи на тотальне нищення, жорстоке переслідування і в часі повернення багатьох василіян із ув'язнення, не тільки відродив в екстремальних умовах підпілля свою організаційно-чернечу структуру, а й провадив клопітку діяльність на зростання своїх рядів шляхом створення підпільних монастирів, новіціятів, семінарій. Водночас Чин, незважаючи на твердий курс партійного керівництва радянської держави, на «ліквідацію», «знищення», «викорінення» релігії в Західній Україні шляхом широкомасштабних антирелігійних кампаній, а також репресій проти підпільного греко-католицького чернецтва «катакомбної» УГКЦ, неухильно проводив релігійно-місійну працю практично на всій території, яку охоплювала Галицька та Закарпатська провінції ЧСВВ. На середину 60-х років вдається скоординувати дії вцілілих греко-католицьких священиків, ченців Василіянського Чину та релігійних громад і повністю відновити церковну структуру УГКЦ. Церква відновила свою ієрархію, налагодила функціонування семінарій, монастирів.

Четвертий етап (70-ті рр. — початок

80-х рр. XX ст.). Це період, коли застосування репресій проти василіян стало вибірковим і витонченішим. За ними й надалі здійснювався невідступний нагляд радянських спецслужб, тривали переслідування, а в програмі дій посилення боротьби комуністичного режиму проти «...пережитків уніатства» в першу чергу приділялася увагу василіянам. Водночас посилюється наклепницька кампанія, яка, в поєднанні з фальсифікацією історії УГКЦ і Василіянського Чину, має за мету формувати у свідомості західних українців негативний імідж греко-католицького чернецтва, зокрема василіян. Але Чин, не зважаючи на переслідування і перебуваючи під постійним ідеологічним пресингом, не тільки дбав про збереження своєї чернечої структури в підпіллі, а й провадив усесторонню душпастирську діяльність з виховання вірних УГКЦ на національних і релігійно-духовних традиціях. Але це час і відносно стабільного та поступового відродження Василіянського Чину, подальшої розбудови його чернечих структур.

П'ятий етап (середина — кінець 80 рр. XX ст.) співпадає із певною лібералізацією релігійного життя у Західній Україні в умовах горбачовської перебудови в СРСР. Це сприяло посиленній активізації підпільних василіянських чернечих осередків, чисельному їх зростанню, функціонуванню новіціятів і семінарій Чину з підготовки василіянських ченців до священства. В цей час посилюється активна душпастирська діяльність Отців і братів Чину з надання вірним УГКЦ духовної обслуги, виховання їх на національних релігійних традиціях. Прикінцевий період характеризується посиленою активністю всіх поколінь Отців і братів Чину в боротьбі за легалізацію УГКЦ, особливо молодшого покоління.

В тому, що УГКЦ після 43 років вимушеної підпільної діяльності в час панування радянського комуністичного режиму в Західній Україні з тріумфом задекларувала себе на рубежі 80-90 рр. XX ст., як реально існуюча, жива і незборима Українська Церква, є і надзвичайно величезна заслуга Василіянського Чину.

■ *м. Бар (Вінницька область). Василіянський монастир*

Такою була хресна дорога Василіянського Чину, на яку спровадив його державний атеїзм комуністичної влади і якою він йшов протягом п'яти десятків років; тобто за весь час панування радянського комуністичного режиму в Західній Україні фізичні та моральні муки переніс і пережив кожен василіянин.

Отці і брати Чину в роки панування в Україні жорстокого комуністичного режиму *«...своїм безстрашним подвигом за Христа в одності його Церкви встелюють собі і своєму св. Чинові та Українській Церкві найпевніший шлях до признаної прослави в усьому світі і витривалою вірою та безмежною посвятою для свого чернечого призвання полишають грядущим василіянським поколінням найдорожчу спадщину та найсвітліший заповіт»* [7.-С.269.] — *вогняний стовп св. Василія Великого, що горить і, як неопалима купина не згоряє, будучи дороговказом у служінні Богові і Христовій Церкві».*

Василіянський Чин пережив комуністичний режим в Західній Україні. Фактом свого жертовного служіння Богові, Церкві та українському народові Отці і брати Василіяни переконливо довели, що ліквідувати, знищити Чин навіть шляхом найжорсто кіших адміністративних кампаній і найгучніших пропагандистських акцій неможливо!

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЗНИК ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ:

1. Апостольський Лист «Tertio millennio adveniente — Наближення третього тисячоліття» Вселенського Архиєрея. Івана Павла II.- Львів. 1997.
2. Андрухів І. Галицька голгофа. - Івано-Франківськ, 1997.
3. Богун о. Дам'ян,ЧСВВ Сумний Мартиролог // Місіонар.-1995, №3,березень.-С.26-27; Місіонар.-1995, №4, квітень.-С.18-20; Місіонер.-1995, №5, травень.-С.26-27.
4. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989) // Ковчег.- Львів,1993.- Ч. І.
5. Бондар о.Богдан Василіянський монастир св. Івана Хрестителя в Улашківцях // Галицький вісник.-Борщів, 2001.- 4 серпня.
6. Блаженні новомученики Чину Святого Василія Великого.- Львів, 2002.
7. Ваврик о. Михайло, ЧСВВ. По Василіянських манастирях.- Торонто, 1958.
8. Ваврик о.Михайло Нарис розвитку і стану Василіянського Чину XVII-XX ст.(топографічно-статистична розвідка).- Рим,1979.
9. Василіянський монастир у Краснопуші // Місіонар. № 7 -2002.
10. Відомості Верховної Ради Української РСР.- К.1966.-Ч.13.
11. Вол Б. Сурмач О. Листи А. Шептицького як джерело вивчення державно церковних відносин 1939-1941 рр.// Історія релігії в Україні: Тези повідомлень VI міжнародного круглого столу, Львів, 3-8 травня 1995 р. — Львів, 1996.
12. Воротняк о. Йосафат Дрогобицький монастир // Місіонер. №4 - 2000.
13. Воротняк о. Йосафат Василіянський Чин сьогодні // Місіонер. №10 -2001.
14. Воротняк о. Йосафат Василіянський осередок у Погоні // Місіонар. №9 -2002.
15. Вуяко М. Монастирі Івано-Франківська (Станіслава) перша половина 20 ст. — Івано-Франківськ, 1998.
16. Гіщинський В. Історія Підгорецького василіянського монастиря. — Львів 2000. Гіщинський В. Під твою милість прибігаємо, Богородице Діво // Брідщина. Літературно —краєзнавчий журнал.- Броди. 2004, № 16.
17. Глистюк Я.,Турій О. Греко-католицьке чернецтво в релігійному житті України,1939-2001 роки // Ковчег.- Львів,2001.- Ч. ІІІ.
18. Голик В. Отець Антоній Масюк, ЧСВВ — новітній апостол молитви.-Львів, 2002.
19. Івано-Франківський монастир // Місіонар. № 6 -2002.
20. Календар Місіонаря.- Жовква,1942.
21. Каспришин о. Роман Підпільна семінарія УГКЦ // Місіонар №1.1999.
22. Каталог Василіянського Чину.- Жовква ,1941.
23. Короткі біографії подвижників Української Греко-Католицької Церкви //Київська Церква.-Київ —Львів, 2001.-№ 4.
24. Клованич І. Історія Боронявського Благовіщенського монастиря Отців василіян. — Львів 1994.
25. Кравчук Л. Атеистическое воспитание трудящихся и задачи контрпропаганды // Непримиримость к буржуазной идиологии.- Рига,1982.
26. Кристинопільський монастир // Місіонар. № 1 -2002.
27. Купчик Л.Серце сповнене любові. // Місіонар. № 12. -1994.
28. Літопис нескореної України. Документи, матеріали, спогади. Кн..1- Львів,1993
29. Лиско о. Володимир. Без зерна неправди. Спомин о. Володимир Лиско.-Львів,1999.
30. Мартиролог Українських Церков.- Торонто, 1985.-Т.2: Українська Католицька Церква. Мендрунь о.Василь. Ми одна родина // Місіонар №11, 2001.
31. Нагорняк с. Юлія Ісповідниця віри мати Йосифа Ісопенко, ЧСВВ. — 2003 // Архів сестер василіянок
32. Назарко І. Три роки в Лаврові // Літопис Бойківщини.-Львів, 1975.- №5.
33. Панас о. Кость Історія Української Церкви.-Львів,1992.
34. Патрило о. Ісидор, ЧСВВ. Нарис історії Галицької Провінції ЧСВВ // Нарис історії Василіянського Чину святого Йосафата.- Рим,1992. — Т. 48
35. Про Унівський монастир // Місіонар. № 5 -2000.
36. Сергійчук В. Нескорена Церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу. -К. 2001.
37. Скрутень о Йосафат,ЧСВВ Передмова // Записки Чину Святого Василія Великого (дальше Записки ЧСВВ.-Жовква,1932.- Т.1 вип.1-2.
38. Стоцький Я. Монастир Отців василіян Чесного Хреста Господнього в Бучачі 1712-1996. — Львів 1997.
39. Стоцький Я. Чин Святого Василія Великого // Київська Церква. Київ- Львів, №1 1998
40. Швед М. Спаські та Лаврівські монастирі — осередки духовності й культури в Галичині. — Львів,2000.
41. Шкраб'юк П. Крехів: дороги земні і небесні.-Львів,2002
42. Bociurkiw B. The Ukrainian Greek-Catholic Church and Soviet State (1939-1950)- Edmont- Toronto,1996.
43. Catalogus Ordinis Basiliani Sancti Josafat Provinciae Haliciensis SS. Salvatoris ineunte anno, 1939.- Zovkva, 1939.
44. Listy iz vjaznycі (Судьба місіонерів з Чину св. Василія Великого в ЧСР) // Blahovistnik. — Presov, 1993, maj.
45. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі ЦДІА у м. Львові).-Ф.684.Оп. 1.-Од.зб.2633.
46. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі ЦДАГО України). - Ф.1.- Оп.23.- Спр.1639.
47. ЦДАГО України. -Ф.1.-Оп.23.-Спр.1640.
48. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.23.-Спр.1648.
49. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.23.-Спр.5069.
50. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.23.-Спр.5667.
51. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.24.-Спр.4648.
52. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.24.-Спр.13.
53. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.25.-Спр.872
54. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.3.-Спр.24
55. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.3.-Спр.250
56. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.3.-Спр.27.
57. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.23.-Спр.1643.
58. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.3.-Спр.4081
59. ЦДАГО України. Ф.-1.-Оп.2.-Спр.2.
60. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). - Ф.-4648.-Оп.4.-Спр.3.
61. ЦДАВО України. - Ф.-4648.-Оп.3-Спр.7
62. ЦДАВО України. - Ф.-4648.-Оп.4-Спр.4.
63. ЦДАВО України. - Ф.-1.-Оп.23-Спр.1639.
64. Державний Архів Івано-Франківської області (далі ДАІФО).Ф.Р.-2157.-Оп.2.- Спр.4302.
65. ДАІФО.Ф.Р.-2157.-Оп.2.- Спр.4302.
66. ДАІФО.Ф.Р.-388.-Оп.1.- Спр.4
67. ДАІФО.Ф.Р.-388. -Оп.1.- Спр.5
68. ДАІФО.Ф.Р.-389.-Оп.2.- Спр.10
69. Державний архів Львівської області(далі-ДАЛО).-Ф.П.3.- Оп. 1Спр.2 70. ДАЛО. -Ф.П.3.. Оп. 1. Спр.230.
70. ДАЛО.-Ф.Р.1332. Оп. 1. Спр.1
71. ДАЛО.-Ф.Р.1332. Оп. 1 Спр.2.
72. ДАЛО.-Ф.Р.1332. Оп. 1 Спр.8.
73. ДАЛО.-Ф.Р.1332. Оп. 1 Спр.14
74. ДАЛО).-Ф.Р.1332. Оп. 1 Спр.15.
75. Державний Архів Тернопільської області (далі ДАТО), Ф.Р.3239 Оп. 2,Спр.1
76. ДАТО.Ф.Р. 3132 Оп. 2,Спр.15
77. ДАТО, Ф.Р-1332, оп. 1,спр.2
78. Архів Інституту Історії Церкви (далі-Архів ІІЦ),П-1-1-300.
79. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-301
80. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-302.
81. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-303.
82. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-313
83. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-419
84. Архів ІІЦ ЛБА),П-1-1-441

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ

27 березня 2007 року єпископ-емерит Корнилій Пасічний, ЧСВВ, святкує 80-ліття життя. Владика Корнилій народився у Канаді, там же вступив до Василіянського Чину. Протягом довгих років працював для українців-греко-католиків у Канаді та виконував відповідальні служіння у Канадській василіянській провінції. Десять років тому його призначено єпископом-помічником в Едмонтоні, а згодом — єпископом-ординарієм для українців греко-католиків у Торонто в Канаді.

■ *єп. Корнилій ПАСІЧНИЙ, ЧСВВ*

Також у березні відзначають ювілеї: о. Атанасій Пекар, ЧСВВ, василіянський письменник (нещодавно у видавництві оо. Василіян було перевидано його книгу про св. Василія Великого «Досконалий християнин»), місіонер та невтомний працівник для Василієвого Чину і Католицької Церкви, 85-ліття життя; о. Анастасій Кабаль, ЧСВВ, соцій у крехівському василіянському монастирі — 30-ліття життя; 25 березня сорок років священства відзначають Отці Константин Височанський, ЧСВВ, Сильвестр Кужель, ЧСВВ, Марко Зазула, ЧСВВ з Польської провінції оо. Василіян та Йосафат Кончак, ЧСВВ, Іларій Бардаль, ЧСВВ із Бразильської василіянської провінції. Від імені редакції та редколегії часопису «Місіонар» сердечно вітаємо всіх ювілярів та бажаємо їм міцного здоров'я, миру, радості та рясного Божого благословення на подальше монарше та священиче життя і служіння!

НОВИНИ

ПРИЗНАЧЕНО ПРАВЛЯЧОГО ЄПИСКОПА ЕДМОНТОНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УГКЦ

25 січня Святіший Отець Венедикт XVI благословив рішення Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви про призначення Преосвященного Владики Давида Мотюка Правлячим єпископом Едмонтонської єпархії для греко-католиків у Канаді. До цього часу Владика Давид виконував обов'язки Єпископа-помічника Вінніпезької архієпархії. Владика Давид народився 13 січня 1962 року в м. Верґевіль (Алберта, Канада) в родині Івана та Ольги Мотюків. У 1984-1988 рр. навчався в Університеті св. Павла в Оттаві, де захистив бакалаврати з богослов'я та канонічного права. У 1988 р. висвячений на священика. У 1996 р. захистив докторат з Канонічного права у Папському східному інституті в Римі. 11 червня 2002 року призначений єпископом-помічником Вінніпезьким для українців греко-католиків.

■ *Владика Давид Мотюк*

■ *єпископ Корнилій ПАСІЧНИЙ, ЧСВВ*

ВІДБУВСЯ ТИЖДЕНЬ МОЛИТОВ ЗА ЄДНІСТЬ ХРИСТИЯН

Цього року християни всіх Церков і деномінацій знову єдналися в спільній молитві за єдність християн та примирення між людьми, націями й спільнотами. *Тиждень молитов за єдність християн* відбувався протягом 18-25 січня. Важливо, що цього року з ініціативи УГКЦ такі заходи були проведені в Україні. Тиждень молитов за єдність християн розпочався вечором колядок та щедрівок у Патріаршому соборі Воскресіння Христового УГКЦ в Києві, а завершився спільною молитвою у василіянському храмі Святого Василія. У молитві взяли участь Верховний Архиєпископ Києво-Галицький Блаженніший Любомир, Єпископ-помічник Києво-Житомирської дієцезії РКЦ в Україні Владика Станіслав Широкорадюк, Єпископ-помічник Київської архиєпархії УГКЦ Владика Богдан Дзюрах, пастор Реформаторської Церкви Клаус Вандергріп, пастор Німецької Євангелічно-Лютеранської Церкви Святослав Фехтель та численні миряни, представники різних конфесій України. У своєму завершальному слові Блаженніший Любомир щиро подякував усім учасникам молитви, а особливо тим, хто її організував і висловив надію, що в подальшому щораз більше громадян нашої держави будуть долучатися до спільної молитви за єдність християн.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРЕТЬОГО ПІДРУЧНИКА ПРОГРАМИ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ

31 січня 2007 року в Українському католицькому університеті відбулася презентація чергового посібника для вчителя «Тіло — храм Святого Духа. Програма статевого виховання (17 — 18 років)». Презентація програми статевого виховання «Тіло — храм Святого Духа. Напрямні для статевого виховання» відбулася 20 січня 2004 року. «Турбота про християнське виховання дітей та молоді, яке включає статеве виховання, — зазначено у вступі до програми — належить насамперед батькам, родині. Церква, як добра Мати, постійно дбає про християнське виховання своїх дітей, оскільки несе відповідальність за їхнє спасіння. Тому й статеве виховання є теж турботою Церкви, яка вказує дорогу, допомагає тим, хто відповідальний за виховання. Статеве виховання є складовою цілісного процесу християнського виховання, а не окремою його частиною». Мета та завдання програми — допомагати батькам, катехитам, учителям християнської етики, підліткам та молоді у формуванні особистості на засадах християнської моралі, зокрема у сфері статевості як Божого дару; плекання чистоти серця й покликання до святості молодої людини в усіх аспектах її життя: соціальному, емоційному, інтелектуальному та духовному. Дана програма «Тіло — храм Святого Духа» є доповненням до вже чинних програм християнського виховання, вона реалізується в недільних катехитичних школах, парафіях для катехизації дітей та молоді, центрах формування молодих сімей, католицьких школах; її також використовують як методичну допомогу під час викладання християнської етики в старших класах загальноосвітніх шкіл. Програма статевого виховання складається з чотирьох підручників. Четвертий підручник, присвячений батькам, зараз перебуває у стадії розроблення.

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА ВІДЗНАЧИЛА 15-РІЧЧЯ З ДНЯ ВІДНОВЛЕННЯ ДІЄЦЕЗІАЛЬНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

16 січня виповнилося 15 років від дня, коли Папа Іван Павло II відновив дієцезіальні структури Римо-Католицької Церкви в Україні. Завдяки призначенню єпископів було відкрито костели, утворено єпископські курії, вищі духовні семінарії, парафіяльні мережі. З нагоди цієї дати 15 січня кардинал Мар'ян Яворський відправив подячну Службу Божу. «За це велике Господнє милосердя, яке нам послало Боже Провидіння, хочемо особливо подякувати Господу, — зазначив він у своєму зверненні. — Дякуємо також за усе, що випало на долю наших дієцезіальних костелів протягом цього часу. В особливий спосіб дякуємо... за світські та чер-

нечі духовні покликання, за організацію Вищої духовної семінарії, за пастирський візит Святішого Отця Йоана Павла II до Львова, за беатифікацію, а потім і канонізацію наших святих: архиєпископа Йосипа Більчевського і отця Зиґмунда Гораздовського. Повсякчас дякуємо Господу за повернені та відреставровані костели. Дякуючи Господу, молимось про подальше Його благословення для нас. Нехай наш Ізбавитель має нас і надалі під Своєю опікою». Римо-Католицька Церква в Україні налічує 7 дієцезій (Львівська архидієцезія, дієцезії Київсько-Житомирська, Кам'янець-Подільська, Луцька, Мукачівська, Харківсько-Запорізька і Одесько-Сімферопольська), 804 парафії, має 12 єпископів і три Вищі духовні семінарії.

РАДІО ВАТИКАН ТА НАЦІОНАЛЬНА РАДІОКОМПАНІЯ УКРАЇНИ ПІДПИСАЛИ УГОДУ ПРО СПІВПРАЦЮ

29 січня у приміщенні Ватиканського радіо відбулося підписання угоди про співпрацю між Радіо Ватикан та Національною радіокомпанією України. Угоду підписав Генеральний Директор Радіо Ватикану о. Федеріко Ломбарді, TI та Президент Національної радіокомпанії України Віктор Натруско. В зустрічі брали участь керівник відділу міжнародних стосунків Джіакомо Ґізані та о. Прокопій Лотоцький, ЧСВВ, голова українського відділу Радіо Ватикан. Починаючи з 13 лютого кожного вівторка та четверга о 22.05 київського часу українські передачі Радіо Ватикан звучать у повторі на третьому каналі загальнонаціональної радіопрограми України, а від 6 квітня українська передача Ватиканського радіо виходитиме в ефір о 22.30 за київським часом на Першому каналі Національної радіокомпанії України.

ГАЛИЦЬКА МИТРОПОЛІЯ УГКЦ ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ 200-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

Наприкінці лютого 1807 року Папа Римський Пій VII на прохання австрійського імператора видав відповідну буллу. І хоча процес становлення митрополії тривав ще рік, її канонічним відновленням вважають саме цю дату. З нагоди ювілею з 24 лютого у Львові розпочнуться святкові заходи, які тривatимуть два роки. «Ця ювілейна дата надзвичайно важлива, бо протягом останніх 200 років наша Церква пережила дуже багато подій, — сказав владика Ігор Возьняк, архиєпископ Львівський. — Насамперед наші вірні зазнали різних духовних випробувань, пережили війни, репресії, ліквідацію УГКЦ радянською владою. На території нашої архиєпархії правили різні уряди: австрійський, польський, радянський, але Церква завжди була та розвивалася». Професор Михайло Гайковський вважає, що надзвичайно важливим наслідком проголошення митрополії стало те, що Церква в підавстрійській Україні була збережена й Апостольська столиця подарувала Галицькій митрополії права, аналогічні тим, якими володіла Київська митрополія. Це допомогло Львову стати осередком УГКЦ та українства загалом. В умовах бездержавності Церква почала виконувати не лише духовну, а й політичну роль. Святкування розпочнуться 24 лютого Архиєрейською Літургією в соборі св. Юра. Загалом триватимуть вони до вересня 2008 року. Відбуватимуться не лише суто церковні заходи, а й мистецькі. Один із найцікавіших — створення пересувного музею історії Галицької митрополії.

У ЦЕНТРІ КИЄВА ПРОЙШЛА АКЦІЯ «АБОРТ — УЗАКОНЕНЕ ДІТОВБИВСТВО»

28 січня громадська організація «За життя» провела на Хрещатику акцію «Аборт — узаконене дітовбивство». Метою цієї акції було поширення правдивої інформації про аборти. Девіз акції — право на життя з моменту зачаття має кожна дитина. Убивство людини на стадії внутрішньоутробного розвитку має в нашій країні розповсюдженість назву «добровільне штучне переривання вагітності», — говорять організатори акції. Внаслідок цього, в одному лише Києві на одну

народжену дитину припадає два аборти. 1 млн. сімейних пар в Україні безплідні, з них 868 тисяч — у зв'язку з жіночою безплідністю. Причиною цього у 80% випадків є аборт. Населення України стрімко скорочується. В 80-ті роки населення УРСР становило 52 мільйони, а зараз скоротилося до 47 мільйонів. Організатори акції звертаються до кожної жінки, яка сумнівається, народжувати їй чи вчинити дітовбивство: «У вас під серцем — людина, якої ніколи не було й іншої такого ніколи не буде. Подаруйте їй життя, як колись вам подарувала життя ваша мама, і ви відчуєте радість і гордість, коли ваша дитина скаже своє перше слово: «мама». Перемогти аборти й інші варварські способи планування родини можна тільки радістю батьківства й материнства, вважають в організації «За життя». Як свідчить статистика, за останні 15 років у незалежній Україні відбулося абсолютне й відносне зниження абортів: з 1млн. 200 тисяч у 1992 році до 242 тис. в 2005 році. Але при цьому й народжуваність знизилася відповідно з 600 тисяч до 426 тисяч немовлят за рік, тобто в 1,5 рази. Крім того, виявляються нові болючі зони: частка тих, хто народив дитину поза шлюбом збільшилася більш, ніж у два рази з 9,5% в 1992 році до 21,5% в 2005 році. Збільшується й частка абортів серед первісток: з 5,6% в 1991 році до 12,1% в 2004 році. «В Україні йде процес інтенсивного винищування майбутнього нашої країни. От чому ми боремося не просто проти абортів, а за відродження природних і святих сімейних цінностей. Бажання мати дітей — це виконання Божої заповіді: «плодіться й розмножуйтеся», — підкреслювали організатори акції на Хрещатику.

У ПАРЛАМЕНТІ ЗАРЕЄСТРОВАНО ЗАКОНОПРОЕКТИ ЩОДО ГУМАНІЗАЦІЇ ПОКАРАНЬ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ РЕЛІГІЇ ТА ЩОДО ДОТРИМАННЯ ТАЄМНИЦІ СПОВІДІ

У Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України» щодо гуманізації кримінальної відповідальності. Його автор — народний депутат В.Стретович (партія Християнсько-Демократичний Союз, фракція Блоку «Наша Україна»). Зокрема, законопроект передбачає запровадження більш диференційованого підходу до вибору мір покарання за злочини у сфері релігії. На думку автора законопроекту «застосування видів покарання, що є більш м'якими порівняно з позбавленням волі, сприятиме ефективному досягненню цілей покарання особи — виправлення злочинця та попередження вчинення нових злочинів». Крім цього, у Верховній Раді зареєстровано законопроект про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо дотримання таємниці сповіді, автором якої є народний депутат В. Марущенко. Цей проект пропонує альтернативні шляхи вирішення питання дотримання таємниці сповіді під час допиту священнослужителів у якості свідків по кримінальній справі. Діюча редакція статті 69 Кримінально-процесуального кодексу України «вочевидь суперечить традиціям та внутрішнім настанови більшості релігійних організацій України, відповідно до яких відомості, отримані священнослужителем під час сповіді, не можуть бути розголошені», — зауважує автор законопроекту у пояснювальній записці.

Інформація отримана з департаменту інформації УГКЦ та Релігійно-інформаційної служби України (RISU)

ВИПРАВЛЕННЯ!

Автором статті «На землі ми вчимось любити» у числі часопису «Місіонар» за січень 2007 р.Б. є Наталія Лех, натомість, у статті використано вислів Мішеля Куаста.

Просимо вибачення у автора статті.

ДОБРИЙ ПАСТИР ЖИТТЯ КЛАДЕ ЗА ВІВЦІ
ОТЕЦЬ ПАВЛО ПЕТРО ОЛЕНСЬКИЙ, ЧСВВ

Підготувала с. Домініка ДАНКАНИЧ, ЧСВВ

Отець Павло Петро Оленський народився 18 червня 1887 року в селі Русятичі, Стрілецького району на Львівщині в селянській родині. 11 березня 1905 р. після закінчення Львівської гімназії Петро вступив до Крехівського монастиря Отців Василіян. З прийняттям монашої ряси, прийняв і нове монаше ім'я — Павло.

Перші обіти брат Павло зложив 9 грудня 1906 р. В 1910 р. складає довічні обіти. В 1909-1911 рр. Слуга Божий о. Павло перебуває в Лаврові, пізніше в 1911-1914 рр. в Кристинополі, де студіює теологію. 26 жовтня 1913 р. приймає священичі свячення з рук Митрополита Андрея Шептицького. В 1914 р. починається війна і в зв'язку з цим у василіянському монастирі в місті Кристинополі розташовують військовий госпіталь. Власне, з цих причин монахи були змушені покинути монастир. Частина монахів, серед яких був о. Павло Оленський, виїхали до Хорватії, замешкавши в монастирі Отців Єзуїтів. В 1915-1916 рр. Слуга Божий виконує душпастирську працю в Гошеві. До 1921 р. мешкає в Дрогобичі.

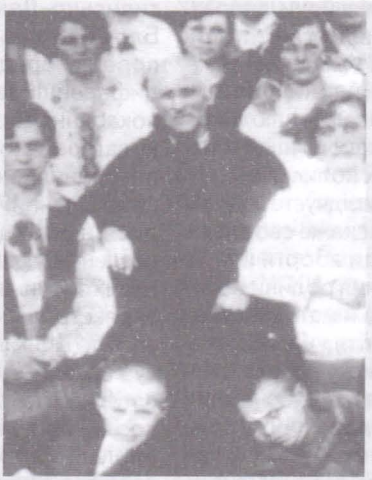

■ *о. Павло Петро ОЛЕНСЬКИЙ, ЧСВВ*

Відразу ж після закінчення Першої світової війни у 1921р. Отці-василіяни при монастирі в Бучачі відновлюють «Місійний Інститут св. Йосафата» для дітей «від 1-4 гімназійної кляси», заснований в 1911 р. за уряду Протоігумена о. Платоніда Філяса. Інститут, з причини закриття, не виконував жодних функцій під час Першої світової війни. У вирі Першої світової війни Галицька Провінція Отців Василіян переживає застій у розвитку, матеріальне та духовне зубожіння, що супроводжувалось ліквідацією монастирів.

Впродовж 1915-1929 рр. о. Павло Оленський працював в Інституті св. Йосафата викладачем латинської та грецької мови, а також протягом одного року викладав німецьку мову. 1930 року згідно з рішенням управи Галицької Василіянської Провінції Слугу Божого о. Павла Оленського висилають до Канади. Там, у Мондері, Отець викладав грецьку і латинську мови для студентів гуманістики і риторики, був префектом студій. З 1934 року, в Едмонтоні Слуга Божий займається місіонерською працею в місцевостях Peace River та Grant Praire.

У 1937 р. з причини хвороби повертається в Україну і проживає в Улашківцях, де стає Ігуменом монастиря. Знаходимо чимало згадок про о. Павла як полум'яного проповідника, який промовляє до молоді з закликом до навернення, строгого, національно свідомого.

Під час німецької окупації в монастирі окрім о. Павла Оленського залишилось лише двоє священиків. Однієї неділі під час Святої Літургії Слугу Божого було заарештовано.

25 квітня 1946 р., після річного перебування під слідством, Отця звинуватили у співпраці з загонами УПА та зберіганні й переховуванні антирадянської літератури, за що його було засуджено на 10 років позбавлення волі «з поразкою в правах на 5 років та конфіскацією

майна». З архівних документів дізнаємось про те, що в цей час Отець захворів на цироз печінки.

Після дев'ятирічного ув'язнення серед нужди та виснажливих каторжних робіт в «Минлаге» (Комі АРСР), Слуга Божий о. Павло Оленський 2 березня 1955р. перейшов у вічність. На підставі закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій» від 2 квітня 1993р. отець Павло Петро Оленський реабілітований.

Любов до ближнього і милосердя, гостинність у поєднанні з бажанням охоронити вірних від братовбивчої різні — це саме ті риси, які були притаманні Отцю Павлу Оленському. Це, та небажання переходу на Православ'я, стало причиною арешту, ув'язнення, а згодом і смерті Слуги Божого. Але його життєвий шлях є для нас прикладом глибокої посвяти та відданості своєму покликанню до кінця.

Якщо хтось має інформацію стосовно поданого кандидата до беатифікації ласкаво просимо надсилати її за адресою:

Місія «Потуляційний Центр беатифікації й канонізації святих УГКЦ»
пл. Соборна, 3а, м. Львів, 79008
тел. / факс (0322) 79-84-42

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ДАР ВІД БОГА

о. Ігор ЦАР

Геній українського народу — письменник і художник Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 р. в с. Моринці Звенигородського повіту на Черкащині. Його батько Григорій (1781-1825) був стельмахом — робив колеса та вози і чумакував. Мати Катерина (1783-1823), донька Якима Бойка, працювала на панщині. В родині Шевченка було шестеро дітей: Катруся, Микита, Тарас, Ярина, Марія, Йосип. Охрестив Тараса священик УГКЦ Олекса Базаринський в храмі св. Івана Богослова. Так само називався храм в селі Кирилівка, звідки походив батько Тараса і куди згодом переселилася їхня родина. У 1830 р. обидва храми були насильно переведені в московську релігію. Дід Тараса, Іван, син Андрія, 1757 р. н. (прожив 115 р.) і баба Марта, 1766 р. н., були греко-католиками.

■ *Тарас Григорович ШЕВЧЕНКО*

Перші релігійні знання малий Тарас одержав від свого дуже побожного і розумного батька, який вдома у свята і неділі часто вголос читав Святе Письмо та Життя Святих і мав свій власний Київський Патерик та Мінеї. Дід Іван був учасником селянського повстання, розказував Тарасові про боротьбу козаків та гайдамаків і зумів прищепити йому любов до Бога і України. Після смерті матері в хату прийшла мачуха, ще з трьома дітьми, яка дуже знущалася над Тарасом. Він часто тікав до найстаршої сестри Катрі, яка була вже заміжня і щиро опікувалася ним. Шевченко навчався у початковій школі, а малював ще з п'яти років. В 11 років залишився круглим сиротою і його забрали на службу до пана. Він самотужки зумів вивчити французьку, польську і російську мови.

У 1838 р., за сприяння художника Миколи Сошенка, Тараса викупили з кріпацтва і він поступив в Академію художеств, де навчався сім років. Також цікавився такими науками, як ботаніка, математика, геологія, мінералогія, географія, астрономія, археологія, анатомія і фізіологія. Це був рідкісний талант від Бога. Його тричі нагороджували срібними медалями за чудові картини, а за гравюри Шевченкові присвоїли звання академіка. Тарас вмів грати на скрипці, торбані і бандурі, дуже гарно танцював і співав — мав прекрасний милозвучний тенор. А вже своїми віршами, які почав писати у 22 роки, Кобзар зробив для України стільки, що поки світ стояти буде, його не забудуть. Подібного поета в історії людства не було і, мабуть, вже й не буде. Господь дав Шевченкові велике серце, а Тарас наповнив його великою любов'ю до рідної України. За це його і замучили...

Десять років страшної каторги і два заслання з забороною писати й малювати знищили здоров'я Тараса, але не зламали його духа. Підтвердженням цього є листи з неволі. У них Шевченко залишив нам безцінні скарби, які свідчать про його високу християнську мораль, а нас спонукають до роздумів про вічність.

«Сумний мій, бідолашний друже! Чим, скажи, потішу я Твоє тужнее серце? Нічим. На такі сльози ми, люди, не маємо сушила. Дружнє спочуття ослабить наші півжалі, але велике горе, як Твоє тепер, один тільки наш спільний Помічник і Серцезнавець ослабити може! Молися, якщо можеш молитись, і, молячись, віруй розумно, глибоко віруй у замогильне краще життя. Сни твої, що ти їх бачив у найбільш критичні години Твого життя, указують нам на щось вище за наші земні поняття. Віруй, і віра спасе Тебе».

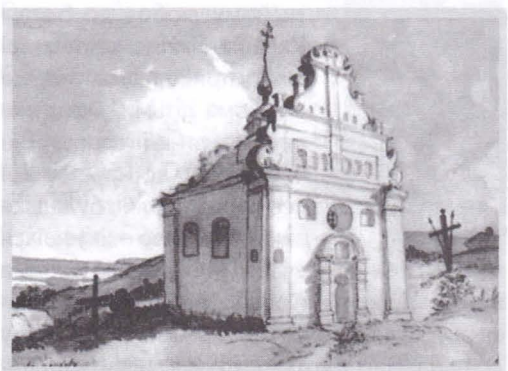

■ *Богданова церква у Суботові. Акварель Т. Г. ШЕВЧЕНКА*

«Хто не журиться, не плаче, то той ніколи й не радіє, цур йому такому! Будемо плакать і радіти і за все те хвалить милосердного Бога». «Тепер, і тілько тепер, я вповні повірив у слово: любя, наказую ви... Тепер тілько я молюся і дякую Йому за безмежну любов до мене, за посланий мені іспит. Він очистив, зцілив моє бідне хворе серце. Він зняв з моїх очей призму, крізь яку я дивився на людей і самого себе. Господь навчив мене, як любити ворогів і ненавидящих нас. А цього не навчить ніяка школа, окрім тяжкої школи іспитів і довгої розмови з самим собою. Я тепер почуваю себе як не досконалим, то принаймі бездоганним християнином. Як золото з огня, як немовля з купелі, виходжу я тепер із темрявого чистилища, щоб розпочати новий, благородніший шлях життя. І це я називаю істинним правдивим щастям!»

«Поширювати серед невтаємничених у таїнства мистецтва людей любов до прекрасного й доброго, — ось найчистіша, найугодніша молитва до Чоловіколюбця Бога й по змозі некорислива прислуга людству». «Без свідомого розуміння краси людині не побачити Всемогучого Бога в дрібному листячку найменшої рослини».

«Молитва та ваші щирі листи найбільше допоможуть мені нести хрест мій. Опанувало мене якесь чуття невідоме: прийдіте, всі труждающіїся і обремененнії, і аз упокою ви. Перед благовістом до утрені згадав я слова Розп'ятого за нас і наче ожив: пішов до утрені й молився так радісно, чисто, як може ніколи досі. Я тепер говію і сьогодні причащався Святих Тайн. Хотів би, щоб усе життя моє було

таке чисте й прекрасне, як сей день!

Якщо маєте видання книги Томи Кемпійського «Про наслідування Христа», то пришліть Бога ради. Пишіть, — ще місяць березень наш, а там нехай діється воля Божа! Лякає мене теперішня хворість: скорбот, а в степу вона, кажуть, страх, як лютує. Але замінімо зневіру надією й молитвою!»

«Я тепер, як той, що в безодню падає, — за все ладен ухопитися! — Яка жахлива безнадія! Така жахлива, що одна тільки християнська філософія може боротися з нею. Одинока розрада моя тепер — це Євангелія. Я читаю її щодня і щогодини. Колись думав я аналізувати серце матері за життям Святої Марії, непорочної матері Христової, та тепер і це мені за злочин матимуть. Руки й голова заковані (заборонено писати й рисувати). Ледве чи терпів хто-небудь таке лихо!»

■ *Собор св. Олександра в Києві. Акварель Т. ШЕВЧЕНКА, 1846*

«Одне, чого я, як добра найбільшого, у Бога просив би, — хоч перед смертю разочок на Вас, друзів моїх добрих, на Дніпро, на Київ, на Україну подивитись; і тоді вмер би я спокійно, як християнин.»

Помер Тарас Шевченко за загадкових обставин 10 березня 1861 р. на чужині, а згодом його домовину перевезли в Україну і 22 травня поховали в Каневі на Чернечій горі. У 1939 р., 4 квітня, в зв'язку з будівництвом пам'ятника був відкритий склеп могили поета. Комісія у складі директора музею Василя Коваленка, архітектора Петра Костирка, Надії Цвинтарної та інших спокусилися заглянути в середину домовини генія. Про це вдалося довідатися лиш через багато років від Костирка і Цвинтарної. Ось що розповіла незадовго до смерті у серпні 1983 р. пані Надія, яка відважилася на нечуваний крок, навіть напросилася зробити його: «Взяла ліхтар — і почала спускатися. Склеп був із цегли, висотою в людський зріст. Стіни його світлі, ніби осадок вапняний на них. Повітря в склепі не важке. Нічого страшного, моторошного я не відчувала і нічого не боялася, адже поважала і любила Тараса Шевченка. Переді мною стояла на підвищенні домовина. Верхня соснова домовина зовсім перетрухла. Згорнула я перетрухле дерево вбік. Витерла цинкову домовину хустиною. І стала вона чиста, біла. На домовині сходилися дві пластинки, закриті на ключі. Заклала обидва ключі — і домовина тихенько відкрилася.

А в домовині... лежить Шевченко, ніби тільки-но помер. Обличчя темне і ніби злегка притрушене пилом. Глянула я на нього — і не повірила, що я бачу Тараса Григоровича. А він лежить, мов живий, в костюмі, чорних туфлях. В руках його воскова свічка. У домовині лежав з ним лише його Кобзар у м'якій, коричневій палітурці, пов'язаний хустинкою...»

На високій дуже кручі,
Над самісіньким Дніпром,
Спить Шевченко в домовині
Непробудним тихим сном.

Любий сину України,
Наш Тарасе дорогий.
Тебе в світі вже немає,
А в серцях ти все живий.

Твоя Кобза ще не вмерла,
На ній струни всі дзвенять.
І про твою в світі славу
Всі народи гомонять.

ВАСИЛІЯНИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.

РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ ПЕТРА ШКРАБ'ЮКА

Ігор ДРОГОБИЦЬКИЙ,
Викладач кафедри педагогіки та соціальної психології Івано-Франківського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Минуле українського народу, його культуру, державницькі змагання, врешті-решт, особливості менталітету неможливо в повноті вивчити без урахування релігійного чинника. Факт причетності церковних інституцій до різноманітних сфер суспільного життя є визнаним у середовищі теперішніх науковців. Водночас досліджень, які на належному рівні відображали б цей процес, є недостатньо. Тому нові праці у руслі історико-релігійної проблематики завжди викликають зацікавлення. До них належить і монографія львівського вченого, кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України Петра Васильовича Шкраб'юка «Монаший Чин Отців Василіян у національному житті України» (Львів, 2005 р.).

У першу чергу слід відзначити значну джерельну базу роботи. Використані автором документи зберігаються у фондах як вітчизняних, так і зарубіжних архівних установ. Крім цього, дослідник опрацював значну кількість опублікованих джерел, серед яких — літописи монастирів, шематизми тощо; маса періодики (46 назв), мемуарна література. Аналізу історіографічної та джерельної бази дослідження присвячено перший розділ монографії.

Заслуговує на увагу новаторський підхід автора до згрупування матеріалів основної частини. Разом із цікавим та творчим способом викладу це сприяє кращому сприйняттю тексту, не зменшуючи рівня його науковості.

У «Вступі» та другому розділі роботи дослідником відтворено історичну панораму життя українців на зламі Середньовіччя і Нового часу. Водночас ним висвітлено особливості взаємовпливу суспільно-політичного (Люблінська унія 1569 р., інтереси різних станів тодішнього «руського» (українського) народу тощо) та конфесійного (протистояння православ'я та католицизму, створення унійної Церкви у 1596 р.) чинників у вітчизняній історії. Автор здійснює також порівняльно-генетичний аналіз становлення чернечого руху взагалі (діяльність св. Антонія Великого, св. Пахомія Великого, св. Василія Великого, св. Теодора Студита) та на теренах сьогоднішньої України зокрема (Святий Антоній і Феодосій Печерські, Іларіон, Кирило Турівський). При цьому простежується значення і роль чернецтва у суспільно-політичному житті Київської Русі, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої.

Невід'ємною складовою діяльності монастирів, у тому числі й василіянських, було книгодрукування. Його еволюцію впродовж XVII-XX ст. автор розкриває у другому розділі «Поширення друкованого слова» через характеристику найбільш відомих постатей та осередків цієї справи (Вільно, Унів, Супрасль, Почаїв), а також найвідоміших творів (богослужбова література, «Євангеліє Учительное» (1569 р.) тощо). Особливу увагу дослідник звертає на працю видавничого центру василіян у Жовкві (сучасна Львівщина), який розпочав працю з 1895 року. Його друкована продукція вирізнялася різноплановістю, стосувалася не тільки релігії, але й багатьох сфер науки та відіграла значну роль у формуванні національного світобачення українців Галичини у першій половині XX ст.

Окремий параграф третього розділу присвячено аналізу діяльності василіянських періодичних видань як в Україні, так і в діаспорі (Канада, Бразилія, Аргентина, США, Італія). Дослідник також розкриває роль створених ченцями радіопередач, наголошуючи на їхньому значенні у піднесенні морально-релігійного життя українців. У цьому ж розділі автор характеризує архівні та книжкові колекції окремих василіянських осередків Галичини (Крехів), аналізуючи найбільш відомі раритетні видання («Крехівська палея», «Апостол стихами іззібраний», драма Феофана Прокоповича «Владімір» тощо).

Представники Чину святого Василія Великого (далі — ЧСВВ) приділяли велике значення педагогічній справі. У четвертому розділі монографії «Василіянське шкільництво — основа виховання високодуховної та патріотичної молоді» відтворено історичне тло функціонування навчальних установ під егідою василіян у XVII-XVIII ст., показано особливості його еволюції та ареал поширення.

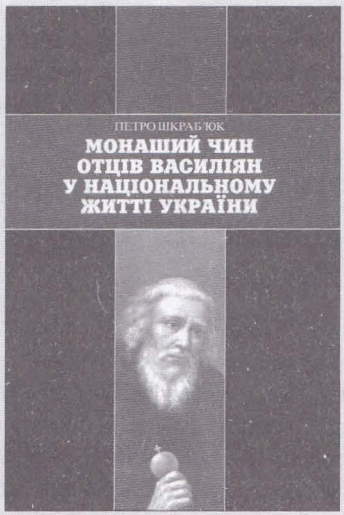

■ *Книга Петра Шкраб'юка (Львів, 2005)*

Автор комплексно аналізує навчально-виховну працю ченців на базі освітніх установ різного рівня у Лаврові, Дрогобичі, Бучачі у XIX-XX ст. Наведений у розділі матеріал підтверджує висновок дослідника про те, що василіянське шкільництво «...не лише ширило освіту, а й було ефективним засобом вберегти наш народ від денаціоналізації, втримати його в своїй вірі та обряді» (с. 194).

У контексті вивчення педагогічної діяльності представників ЧСВВ П. В. Шкраб'юк зосереджує увагу на функціонуванні освітніх закладів різного рівня II чину — сестер-василіянок у Словіті, Яворові, Дрогобичі (сучасна Львівщина), Львові, Станіславові (сучасний Івано-Франківськ), Закарпатті, а також, у діаспорі — Хорватії, Сербії, Словаччині, США, Аргентині тощо.

Слід відзначити, що аналіз навчально-виховної праці василіян та василіянок здійснено на фоні розгорнутого опису суспільно-політичного життя Галичини і участі у ньому вихованців чернечих шкіл.

Продовженням тематики IV-го розділу є п'ятий — «Педагогічно-наукова та письменницька діяльність василіян у світлі національно-культурного відродження». У ньому автор відтворює місце наукової праці у середовищі ЧСВВ, розкриває значення і роль окремих персоналій у розвитку історії (Отці Йосафат Скрутень, Роман Лукань, Теофіл Коструба, Ісидор Патрило, Михайло Ваврик, Атанасій Великий), педагогіки (Отці Лазар Березовський, Іриней Назарко), філології (отець Климентій Сарницький), теології та філософії (отець Теодозій Галущинський), літератури (Отці Севастіян Сабол, Василь Мендрунь). Дослідник обирає проблемно-хронологічний принцип викладу, співставляючи працю вчених-василіян із суспільними проблемами XVII, XVIII, XIX та XX століть, широко і вдало використовує біографічні матеріали. Інформація розділу переконливо доводить значний внесок представників Чину у формування інтелігентної верстви українського суспільства, розвиток традиції української духовної та світської вищої освіти.

Останній розділ монографії — «Василіяни в часи переслідувань і визвольних змагань»

присвячено діяльності ченців у різні, часто драматичні періоди історії як Чину, так і України взагалі (Руїна, Коліївщина, поразка у національно-визвольній боротьбі першої чверті XX ст. тощо). Дослідник наголошує на значенні представників ЧСВВ у збереженні та плеканні традиції Українського державотворення, зокрема і на сучасному етапі розвитку нашої Батьківщини.

Монографія містить змістовні «Додатки», у яких наведено цікаві спогади сучасників про особливості життя як ЧСВВ, так і Української Греко-Католицької Церкви взагалі у «катакомбний» період репресій зі сторони радянської влади. Крім цього, автор навів прекрасне підтвердження факту продовження літературної традиції своїх попередників у середовищі сучасних василіян — у формі невеликої за обсягом збірки віршованих творів ченців із різних осередків.

Слід також відзначити, що робота містить чіткий науковий апарат у формі об'ємного списку використаних джерел та літератури, покажчиків місцевостей та імен. Праця доповнена колекцією фотоматеріалів, здебільшого присвячених персоналіям ЧСВВ у XIX-XX ст.

Отож, на основі сказаного вище можна констатувати, що монографія Петра Васильовича Шкраб'юка «Монаший чин Отців Василіян у національному житті України» є цікавим і потрібним виданням із актуальної тематики, яке стане у пригоді як науковцям, так і представникам широких кіл громадськості, які цікавляться минулим України.

Я НІКОЛИ ТАКОЮ ЩАСЛИВОЮ НЕ БУЛА, ЯК СЬОГОДНІ

о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ

Мирослава лише перед світанком заснула легким сном. І коли прокинулась, то вже весняне сонечко зійшло, розвиднілося навкруги, а годинник показував, що розпочався новий день. Протерши очі, вона ніяк не могла в пам'яті відійти від сну, у якому щойно бачила події своєї молодості. Тут же, відчувши слабість свого тіла, вона прагнула духом свіжості цього світу. Саме зараз їй не вистачало чистого повітря, свіжої ранньої роси. Її мучила задуха, жінка споглянула на стіл за пігулками і, взявши зі стола молитовник, почала відмовляти ранішні молитви. Навіть після молитов її серце не заспокоїлось. Здавалося, що вчорашній день загубився у безмежному просторі цього світу, а тут пригадалися давні роки її молодості, які стали нагодою для нових роздумів.

— Хто ж я? Я — сотворіння Боже, і як людина пливу, як той човник, на хвилях океану світу, що з кожним днем наближається до своєї пристані, яка називається вічністю. Я — маленьке сотворіння, подібне до листочка, що одірвався від гілки дерева і вітер його то підіймає від землі, то кидає вниз, поки він не знайде свого призначення, і в затишку не зітліє у порох.

— Коли ж я знайду відповідь? В молитовнику частково знаходжу розраду на те, що мене тривожить, але є таємниці життя, які хотілося б відкрити і на повний голос сказати, щоб не тільки Господь Бог почув, але щоб усі знали гіркоту мого прожитого життя. Кому відкритись? Чи є хтось такий, хто мене зрозуміє і не буде байдужий до мого страждання? Ісусе, Ти мовчиш, але дай мені когось з Твоїх слуг, хто мене зрозуміє. Сподіваюся, що все-таки почую відповідь у своєму серці...

Ось дзвінок. Хтось іде...

Мирослава поклала на стіл молитовник, очікуючи своєї гості, яка щоденно приходила до неї. Відкривши двері, до хати увійшла жінка Галина. Вона принесла з «Карітасу» сніданок і обід. Привітавшись, вона з ласкавою усмішкою запитала:

— Як вам, Мирославо, спалося цієї ночі?

— Цілу ніч майже не спала, лиш перед світанком заснула, і то недобрий сон мала. Бачила у сні свого чоловіка. Дуже сердитий був на мене, що я перед усіма приховувала, як він був репресований. А я дійсно це приховувала все своє життя. Відчуваю, що йду туди... І що я йому скажу? Це ще одна рана відкрилася у моєму серці, хоч минуло вже багато часу.

— Щоб вам заспокоїтись, потрібна добра Свята Сповідь. Я можу наступного разу прийти із священиком, якщо ви згідні. Бо, саме у Сповіді ми можемо очистити свою душу. Священик ще дасть вам добру розраду і науку, а ви підготуйтесь. Після Сповіді вам стане набагато легше.

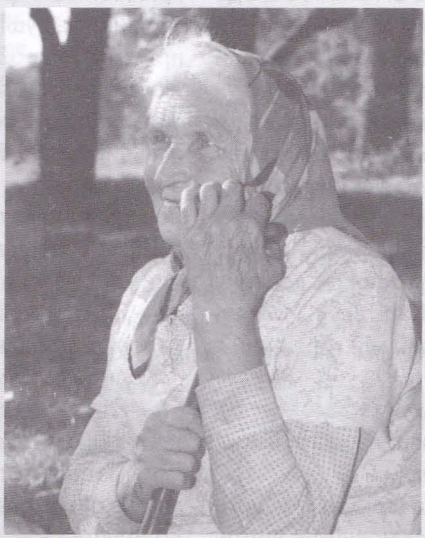

■ ...я сьогодні щаслива

Мирослава погодилась на Сповідь, але священик зайшов до неї аж на третій день, у неділю, повертаючись із лікарні, де він завжди після обіду душпастирював. Вона його радо зустріла і тут-же, не розказуючи про свої тілесні болі, почала розповідати про біль своєї душі:

— Дорогий отче, я ціле своє життя від усіх приховувала правду про свого чоловіка. А було це ще у тридцять восьмому році. Не знаю навіть за що його репресували. Над ранок, як сьогодні пам'ятаю, прийшли солдати в нашу хату, розбудили нас і промовили до нього: «Збирайся, підеш з нами!» Я почала їх просити, плакати, але ніщо не допомагало. Вони витягнули папір і зачитали наказ про арешт мого чоловіка. Я нічого вже більше не пам'ятаю, бо дала сльозам волю. Чоловік хотів мене обійняти, але солдат не дозволив. А він благав мене лише: «Бережи нашу дитину! «Я була вагітною вже шостий місяць. Солдати поспішали і підганяли, щоб скоріше мій Петро збирався, хоч він все робив поволі. Я йому хотіла подати дещо з одежі, білизни, харчів. Та не знаю, чи дісталося йому щось з того, що я зібрала і подала, бо з ним ми більше зв'язку не мали. У розпачі я вибігла надвір. Начальник мене відштовхнув від себе, дав мені папір і строго наказав:

— Ось документ. Про арешт чоловіка нікому ні слова, а то з вами буде те, що і з ним.

Чоловіка під конвоєм повели вулицею, а мене заштовхнули до хати, де я вже не плакала, а лишень стогін виходив з мого серця. Думала я, що не витримаю. Але молитва заспокоювала мене. Мене надихали святі мученики, які своє життя віддавали за Христа. Пам'ятаю з дитинства, коли батько читав на кожний день життя святого; він завжди говорив нам слова Христові: «Якщо переслідували мене, переслідуватимуть і вас!» (Ів. 15, 20). Свого чоловіка Петра я теж сприймала як новомученика за Христову віру. Бо, на мою думку, його забрали за те, що він разом з іншими людьми чинив спротив, коли руйнували нашу церкву. Він ніколи не цурався своєї віри. Навіть тоді, коли його виводили з хати, він перехрестився прощаючись зі мною.

Моя провина в тому, що я ціле життя перед

усіма приховувала правду про арешт свого чоловіка. Коли я народила свого хлопчика і він підростав, я йому нічого не говорила про батька. І лише тоді, коли він був вже дорослим, я йому про усе розповіла. Він був зворушений, але усе це сприйняв спокійно. Правда, він тепер має гарну сім'ю і в його хаті є портрет батька, якого він з честю шанує. А тепер оцей сон, що вам розповідала, не дає мені спокою. Я весь час працювала в бухгалтерії на цукровому заводі. Мене на роботі поважали, бо сумлінно ставилася до своїх обов'язків Я відчувала, що зі мною Господь Бог. Я ніколи не пропускала молитви, як вранці, так і ввечері. Коли мене запрошували на якісь вечірки, то відмовлялася. Мене навіть називали деколи монашкою. Бо, справді, я хотіла якось уподобатись Богові, тому коли звертались до мене люди, то якнайкраще хотіла їх обслужити.

А тепер я вже більше ніж два роки важко хворію. Дякую Богові, що завжди до мене приходять добрі люди з «Карітасу». Можливо, мене Бог покарав за цей мій гріх, який я ношу у своїй душі.

Священик уважно вислухав хвору бабусю, і тут же почав як добрий лікар лікувати її зболілу душу лагідним словом:

— Терпіння — це велика таємниця нашого життя, яке тільки та людина може зрозуміти, яка завжди виконує Божу волю. Але це не легко. В кожної людини, як правило, терпіння має свої особливості. Тому кожний з нас із своїм терпінням має своє індивідуальне відтворення в історії людства. Терпіння — це великий дар від Бога для людини. Та, на жаль, важко зрозуміти цю таємницю без Божої ласки.

Страждання нам пояснює сам Ісус Христос, бо випив повну чашу терпінь, бо Він полюбив нас людей, і заради нашого спасіння страждав на хресті, і тим самим переміг нашого мучителя диявола своєю смертю, а відтак, воскресінням.

Подивімося на розп'яття Ісуса Христа, де Він прибитими до хреста руками хоче всіх обійняти і пригорнути до себе всіх терплячих. Ми не зможемо зрозуміти Христа без усвідомлення своїх терпінь, які є нашим хрестом.

Звичайно, терпіння є наслідком первородного гріха і щоденних наших гріхів. Але у своїх терпіннях ми продовжуємо справу Спасіння Христа. З Христом ми творимо одне Містичне тіло. І наші терпіння можуть доповнювати терпіння Христові. Святий апостол Павло говорить: « Тому я все терплю ради вибраних, щоб і вони осягли спасіння». (II Тим. 2, 10).

Ваш чоловік дійсно мученик і ви покірно прийняли ваш хрест. Тож тепер жертвуйте свої терпіння за душі в чистилищі і тим найбільшу приємність зробите душі свого чоловіка, бо любов не вмирає. А тепер, прошу вас, щиро сповідайтесь...

У Мирослави текли по обличчі дрібні сльози. Витираючи їх, вона перехрестилась і почала визнавати свої гріхи.

Після Сповіді вона запричастилась і священик уділив їй ще Тайну Оливопомазання.

— Від сьогодні я кожної неділі буду приходити до вас, щоб завжди ви були у єдності з Ісусом.

Коли священик відходив, вона спитала:

— Отче, але я забула, яку ви дали мені покуту.

І тут він нагадав покуту, а потім додав:

— Поцілуйте п'ять Христових ран розп'яття, яке є перед вами і подумайте який добрий і солодкий є Ісус Христос. Це найкраща і мила Богові буде покута.

Мирослава, прощаючись зі священиком, сказала:

— Я ніколи такою щасливою не була, як сьогодні. Дякую Тобі Ісусе, що прийшов до мене, і вам, дорогий отче!

Вона тут же в сльозах хрестилась і цілувала рани розп'ятого Христа.

БРЕЙГЕЛЬ. «ШЛЯХ НА ГОЛГОФУ»

Ліна КОСТЕНКО

То ж не була вузесенька стежина,
Там цілі юрми сунули туди.
І плакала Марія Магдалина,
що не подав ніхто йому води.
Спішили верхи. Їхали возами.
Похід розтягся на дванадцять верст.
І Божа Мати плакала сльозами —
та поможіть нести ж йому той хрест!

Чи ви не люди?! Що за чудасія,
дають старцям, підсаджують калік.
А тут же йде, ну, добре, не Месія, —
людина просто, просто чоловік!

Юрма гуде, і кожен пнеться ближче.
Хтось навіть підбадьорює: терпи,
вже он Голгофа, он Череповище! —
хрущали під ногами черепи.

Сказати б, зброя, це хіба єдине?
Так що б зробили стражники юрбі?
А в юрмах тих малесенька людина
тягла хреста важкого на собі.
І хоч би хто! Кому було до того?
Всі поспішали місце захопить.
Воно ж видніше з пагорба крутого,
як він конає, як він хоче пить.

І він упав. І руки аж посиніли.
Тоді знайшовся добрий чоловік:
наморений, ідучий з поля Симон,
що йшов додому, в протилежний бік.

Коли ж звершилась вся ця чорна справа,
і люди вже розходилися ті, —
от парадокс: заплакав лиш Варава,
розбійник, не розп'ятий на хресті.

Чи пожалів, чи вдячний був Пілату,
чи втямив, темний, раптом щось нове:
що Божий Син таки іде на страту,
а він, розбійник, — він таки живе.

«ЯК ТИ МІГ, ЮДО?!!»

Любов ДІВЧУР

Христа розп'яли лихі люди,
Гріхи прибили до хреста,
Як же ти міг, апостол Юдо,
За гроші зрадити Христа?!!

Христа розп'яли...Потемніло...
Це було знаком із небес.
Злякались ті, що катували
Царя, що в третій день воскрес.

Ісус вмирає на Голгофті,
Стікає кров його свята,
Вінець терновий тисне з болем,
З любов'ю шепочуть уста:

«Прости їм, Господи, провини,
Все, що накоїли прости...»
А сам лягає в домовину,
Щоб за три дні до Бога йти.

Покайтесь, люди, поки час є,
І Бога ви перепросіть,
Обмийте свої грішні душі,
До сповіді усі прийдіть.

І слізьми, щирим покаянням
Тягар гріхів з душі зніміть,
Ісус простить вам всі провини,
Тож ви до нього поспішіть.

У Пресвятій Євхаристії
Він з нетерпінням жде на вас.
Покайтесь, поки ви ще в тілі,
Поки Господь вам дав ще час.

ЧАЙНВОРД «ПІСТ»

Підготувала Леся ШТИКАЛО

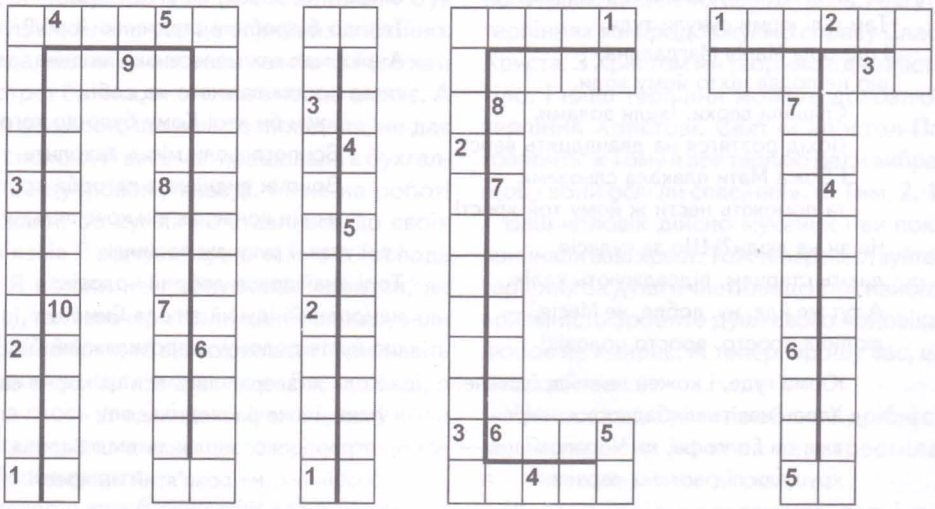

Три крапки замініть словом зі Святого Письма, страсних пісень, Хресної Дороги та віршів о. Василя Мендруня, ЧСВВ, с.Серафими Сало, ЧСВВ

П. 1. Один із головних гріхів. 2. «Коли настав ..., Йосиф Ариматейський прибув і, сміливо ввійшовши до Пилата, попросив тіло Ісуса». 3. «Взяв Ісус ... і воду учням ноги умивати. Хто збагне Його природу? — Тільки Бог і рідна Мати». 4. «Знову ... безжальний і зловіще: «Геть!» Хто ж Тебе, Ісусе, засудив на смерть?». 5. «Впав Він раз і впав удруге — бачить, це чужа прислуга, ... підступає, хрест нести допомагає». 6. Автор пісні «Христос розп'ятий». 7. «... сколоте колючками, прибиті руки до хреста, тяжкі, болючі всюди рани, пливе з розбитого ребра кров пресвятая дорога». 8. «Зніміть тернину з Голови, вшануйте ... Божий, а замість терня — принесіть покути щирі сльози». 9. Піст — «То посланець миру для наших душ, прикраса старшого віку, учитель і виховник молодості, інструктор поміркованих, діадема й вінок кожного віку й статі» (Автор цих слів св. Іван ...). 10. Кущ, з гілок якого Ісусові перед розп'яттям одягнути вінок.

І. 1.«Не дерімо його, а киньмо на нього ..., на кого впаде». 2. «Голгофа, хрест, страшні криваві сни, товпа реве: «Розпни! Розпни! Розпни!» ... Лепкий — автор вірша «На Голгофу». 3. «А надійшов і ..., який раніше приходив уночі до нього, та й приніс мішанину з смирни на алое, мірок зо сто». 4. «Цей поставлений для падіння й підняття, він буде знаком протиріччя, й Тобі самій ... прошиє душу». 5. «Зневажений, останній між людьми, ... болів. Він був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші».

С. 1. «... із любові подає платок Христові». 2. Святий ... каже: «Піст очищає серце, просвічує розум, зміцнює волю, стримує жадобу тіла, гасить вогонь низьких пристрастей, розпалює ясне полум'я любові». 3. «Гине Він за тебе, за гріхи твої, щоби відчинити ..., рай тобі». 4. «Одяг, ... там з нього здіймають, жовчю, жовчю його напувають». 5. Порушення законів Божих. 6. «А ... так промовляє: «Вже недовго буду з вами, злоба людська раду радить, цими ось кажу словами, що один з вас Мене зрадить». 7. «Чи ти був на Голгофі, чи бачив Хреста, на якому ... Божий вмирав? Це за наші гріхи Він життям заплатив, щоб життя вічне ти і я мав». 8. «І коли відпустив ..., пішов на гору помолитися насамоті».

Т. 1. «Вже голготський вдарив час, ... і терня — все нараз, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас». 2. «Як прийшли на місце, що зветься ..., там Його розп'яли». 3. «Та Ісус нічого не відповідав більше, тож дивувався ...». 4. Одна зі спокус під час посту. 5. Вид страви, яку вживають в часі посту. 6. Книжечка «... до страстей Христових» видавництва Отців Василіян «Місіонер», 1999 р. 7. Назва пісні Йосипа Кишакевича «... пречисте».

ІСУСОВА СЛЬОЗА

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ісус умирав на хресті. Його голова в терновому вінку востаннє похитнулась і звисла. В ту хвилину з Його ока впала велика кривава сльоза і всякла в землю біля хреста.

На третю ніч з тієї сльози виросла билинка з трьома листочками, а на її вершку зацвіла червона квітка.

Дванадцятилітній Шимон був з раннього дитинства хворий на ноги. Відколи батько помер, не було кому доглядати овець, що паслися під горою Голготою. Мусів це робити клишоногий Шимон, хоч часто жалівся, що ноги терпнуть і ниють. Не раз мати прикладала йому до ніг заварене у воді лікувальне зілля, і хлопець, полежавши годину-дві, знов ішов на пасовисько.

Одного досвітку, переходячи Голготою, Шимон побачив квітку й зупинився зачудований.

— Всі гори й доли кругом Єрусалиму я сходив, а такої дивної квітки ще не бачив!

Викопав квітку з коренем, поклав у черепок і приніс додому.

Шимонова мати, Рахиля, була вдовою. Її камінна хатина була вбога й невелика, але для вазоника з дивною квіткою знайшлося місце біля вікна. Мати й син навпереміну її доглядали, підливали, і вона з дня на день ставала кращою та дивно пахла.

■ *Ісус умирав на хресті. Його голова в терновому вінку...*

Одного ранку зайшла до Рахилі сусідка Сара. В неї на руці була велика рана, що тяжко боліла й не гоїлася.

— Яка гарна, дивна квітка! — сказала Сара, зупинившись біля вазоника, а потім мимоволі підняла хвору руку й кінцем пальця доторкнулася листочка.

Порозмовлявши з Рахилею, сусідка пішла додому. Але надвечір вона прибігла знову до Рахилі, радісно схвильована.

— Знаєш, Рахиле? Моя рука перестала боліти!

А за три дні Сара знов прийшла. Не кажучи й слова, розмотала полотняну перев'язку і простягнула до Рахилі руку. На місці, де ще недавно ятрилася рана, рожевіла молода шкіра.

В найближчу п'ятницю Рахиля і Шимон мали гостей. Рахилин брат Натан прийшов з жінкою на прощу до Єрусалиму, і принесли вони на руках донечку, що зроду була сліпенька.

Маленька Марта, почувши дивний запах квітки, простягнула наосліп руку й несамохіть доторкнулась листочків. Ніхто, крім Шимона, цього не бачив. Тільки він слідкував за сліпенькою своячкою, побоюючись, щоб вона нехотячи не зламала квітки.

Гості переночували й пішли в своє село. А за три дні прибігла до Рахилі Мартина мати з донечкою на руках. Ще від порога вона радісно кликала:

— Наша Марта має здорові очі. Вона бачить! Вона справді бачить!

Ніхто не знав, від чого це сталося. Тільки Шимон сказав, що, можливо, це чудо створила червона квітка. Адже і Сарина рука теж так несподівано загоїлася! Він думає, що це від

доторку листочків...

З того часу до Рахилиної хатини стали навідуватись люди. Вони чули про дивну квітку, підходили до неї, оглядали з усіх боків, а дехто несміливо доторкався її листочків. Однак нічого незвичайного не діялося.

Та за кілька тижнів зашуміло ціле передмістя Єрусалиму.

Десь на третій вулиці вмирав хлопчик. Батьки приводили знахарів, ті напували його виваром з якогось зілля, намазували тіло всілякими мастилами, але це не помагало. Тоді мати в розпуці вхопила синка на руки і принесла його до Рахилі.

— У тебе, кажуть, є дивна квітка. Де вона? Дай доторкнутись!

Рахиля подала вазоника, а мати вмираючого підняла його худу, мов патик, руку й доторкнулася нею листочків. Хлопчик наче здригнувся, наче ледве помітно зідхнув. Але за кілька годин він розплющив очі, пізнав свою матір і прошепотів: — Мамо!..

■ *Дивна квітка*

Незабаром хлопець одужав. До Рахилиної хати плавом поплив народ. Не було сумніву — то була цілюща квітка! Шимон був необережний, розповів, де її знайшов: там, де стояв хрест, на якому був розп'ятий Ісус з Назарету...

— Це Боже свідчення! — заговорили люди. — Ісус був справжній пророк, Божий Син! За що його вбито, невинного, святого?

Багато людей увірувало в Христа.

Дізналися про це ті, що вбили Ісуса, — фарисеї, судові радники, міська старшина. Вони чули, що Ісус воскрес, але не хотіли в це повірити. А тут щораз більше людей починає вірити, що він справжній Божий Пророк!

За кілька днів до Рахилиної хати вбігла перелякана Сара.

— Ідуть! Ідуть до вас!

Рахиля навіть не питала, хто йде. Виглянула у вікно й побачила вояків. Шимон догадався: ідуть, щоб забрати квітку Божого Пророка. Він уже довідався, що міські урядники розпитували про квітку, навіть підсилали розвідачів, щоб на місці все докладно розвідали.

— Шимоне! Бери вазонок і втікай! — шепнула мати.

Вояки вже були на порозі. Один вояк побачив, як Шимон перелазив підвіконня, і пустився за ним. Шимон намагався втекти, але в слабих ногах не було сили. Він спотикнувся, впав, а глиняний вазонок гепнувся об землю й розбився. Земля розсипалася по перевулку. Вмить підняв Шимон квітку і сховав її за пазуху.

Вояк уже був недалеко. Здавалось, от-от схопить хлопця за одежу. Але сталося щось несподіване: раптом зникла знемога в Шимонових ногах; він почув себе таким міцним і здоровим, що, здавалося, міг бігти з вітром у перегони. Мчався вуличками, не оглядаючись. Минув передмістя і став підійматися на гору Голготу.

Вояк залишився далеко позаду, потім махнув безрадно рукою. Вернувся під Рахилину хату, постояв над розбитим вазонком, і, не кажучи слова, відійшов з іншими вояками в місто.

А Шимон біг і біг. Де в нього взялося стільки сили! Не чув ніякої втоми. Чув лише за пазухою доторк дивної квітки і, здавалося, що сила, яка виходить з неї, наповнює все його тіло.

Добіг до місця, де колись стояв хрест Ісуса з Назарету. У скелі ще було видно заглибину.

Шимон добув квітку з-за пазухи. Вона була пом'ята і прив'яла. Шимон злякався.

— Квітко! Квіточко! Я не навмисно, я не хотів! — вибачався хлопець, і сльози текли в нього по обличчю. — Не в'янь! Не вмирай, квіточко! Ось я зараз посаджу тебе в землю, і ти оживеш!

Випорпав руками ямку й обгорнув корінці землею. Гарячково тремтіли пальці. Дуже поспішав, щоб квітка не зів'яла.

Згадав, що пересаджену квітку треба підлляти. Схопився й побіг до джерела під горою. Було досить далеко, а сонце щораз більше пригрівало.

Ось і джерело. Але в що набрати води? Набрав у пригорщу й побіг, побіг... Прибіг до квітки. Вона ще більше прив'яла. Мерщій, мерщій підливати! Глянув на свої долоні — там не було ні краплини води, вона витекла поміж пальцями під час швидкого бігу.

Безрадно схилився біля квітки, спостерігаючи, що з нею робиться. А вона все корчилась і корчилась і кудись дівалась. Ось уже тільки два листочки, вже тільки один... Ще стиричить бильце, але й воно тане, мов свічка... А коли дотануло до корінця, на ньому з'явилася блискуча й червона, мов рубін, велика крапля-сльоза. Блиснула в сонці і впала. Всякла в землю. А за хвилину закурилася легенькою парою-мрякою, піднялась у повітря й полинула угору... в синє небо...

Ісусова сльоза вернулася до свого Власника.

Шимон уже більше не хворів. Він прожив більше як сто років, та найважливіше те, що увірував в Ісуса Божого Сина і став одним із перших християн в Єрусалимі.

■ *Панорама Єрусалима (сучасний вигляд)*

Відповіді на кросворд «ТІЛЬКИ ЧОТИРИ ЛІТЕРИ»,
вміщений в МІСІОНАРІ за лютий 2007 р.:

По горизонталі: 1.«Арка». 3.Трір. 4.Зима. 6.Арія. 7.Сара. 9.Іван. 11.Осот. 13.Ялта. 15.Крит. 17.Хіра. 18.Гріх. 19.Йона.

По вертикалі: 1.Арфа. 2.Азія. 3.Тома. 5.Анна. 7.Село. 8.Альт. 9.Ісая. 10.Нота. 12.Стех. 14.Трух. 15.Край. 16.Туга.

БЛУДНИЙ СИН

Ігор КІСТЕЧОК

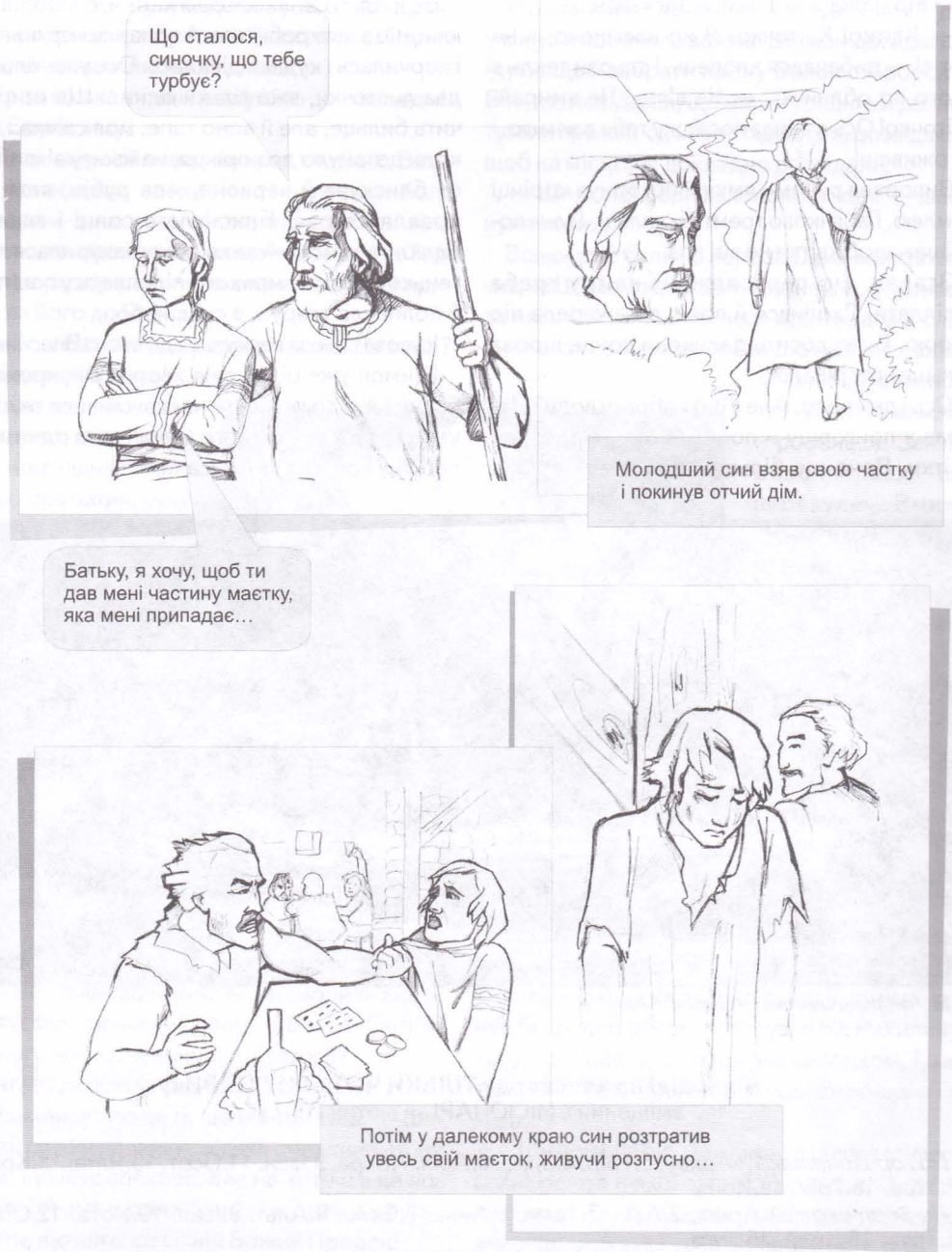

Не знаю. Хіба підеш доглядати свиней…

Візьміть на роботу!

Синку!

Тату!..

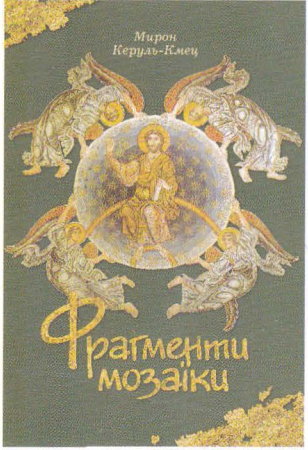

М. Керуль-Кмец "Фрагменти мозаїки" — Львів: Місіонер, 2007

"Фрагменти мозаїки" М. Керуль-Кмеца — це немов дороговказ християнина, який, перебуваючи у дочасній мандрівці, намагається пронести Божий образ у своєму серці і, незважаючи на упадки, збирає осколки, щоб відновити розбиту колись мозаїку.

Автор переплітає поради з яскравими прикладами, щоб полегшити нам шлих до мети.

Тож збираймо ці поради, щоб скласти мозаїку праведного життя.

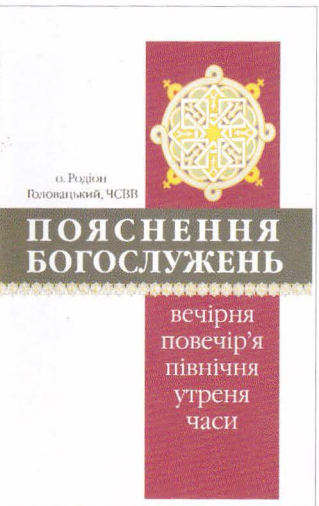

о. Р. Головацький, ЧСВВ "Пояснення богослужень" — Львів: Місіонер, 2007

Книга унаочнює особливості й відмінності українського обряду. Складається з чотирьох окремих частин — Вечірня, Повечір'я, Північна, Утреня, які композиційно поєднані між собою та взаємно одна одну доповнюють.

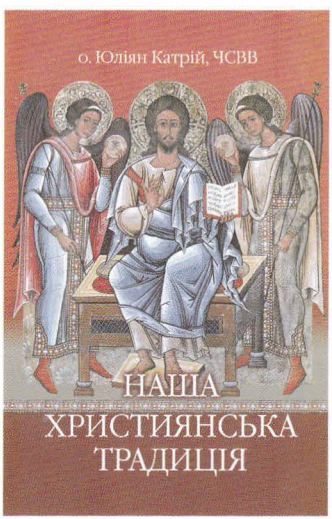

о. Ю. Катрій, ЧСВВ "Наша християнська традиція" — Львів: Місіонер, 2007

У книзі о. Юліяна Катрія, ЧСВВ, розглядається християнська спадщина Східної Церкви, а також становлення Української Церкви. Автор описує життя давніх християн, детально розповідає про християнські звичаї, обряди та практику духовного життя.

С. Крайський "Мел Гібсон — дорога до "Страстей Христових" - Львів: Місіонер, 2007

Поява книжки відомого католицького автора Станіслава Крайського про першорядну зірку світового кінематографу, кумира мільйонів прихильників, голівудського актора і режисера Мела Гібсона видається, на перший погляд, дивною. Та все стає зрозумілим, коли автор розкриває перед читачем образ людини-феномена, що не вписується в рамки ліберально налаштованого світу та загальноприйнятих голлівудських стандартів, ортодоксального католика, люблячого чоловіка і батька вісьмох дітей, мужнього захисника християнських цінностей.

Особливу увагу автор приділяє створенню найграндіознішого християнського проекту — фільму "Страсті Христові", режисером і духовним натхненником якого був Мел Гібсон, фільму-молитви, що з вражаючою правдою зображає останні дванадцять годин Христа, фільму, про який папа Іван Павло II сказав: "Це є так, як було".

Книжка "Мел Гібсон — дорога до "Страстей Христових" цінна для кожної людини — для молоді, що безнастанно шукає собі кумирів, для зневірених і стомлених, що блукають далеко від Христа, для християн, що потребують покріплення духу у цьому байдужому світі.